april 1969

MARS ET HISTORIA

1/69

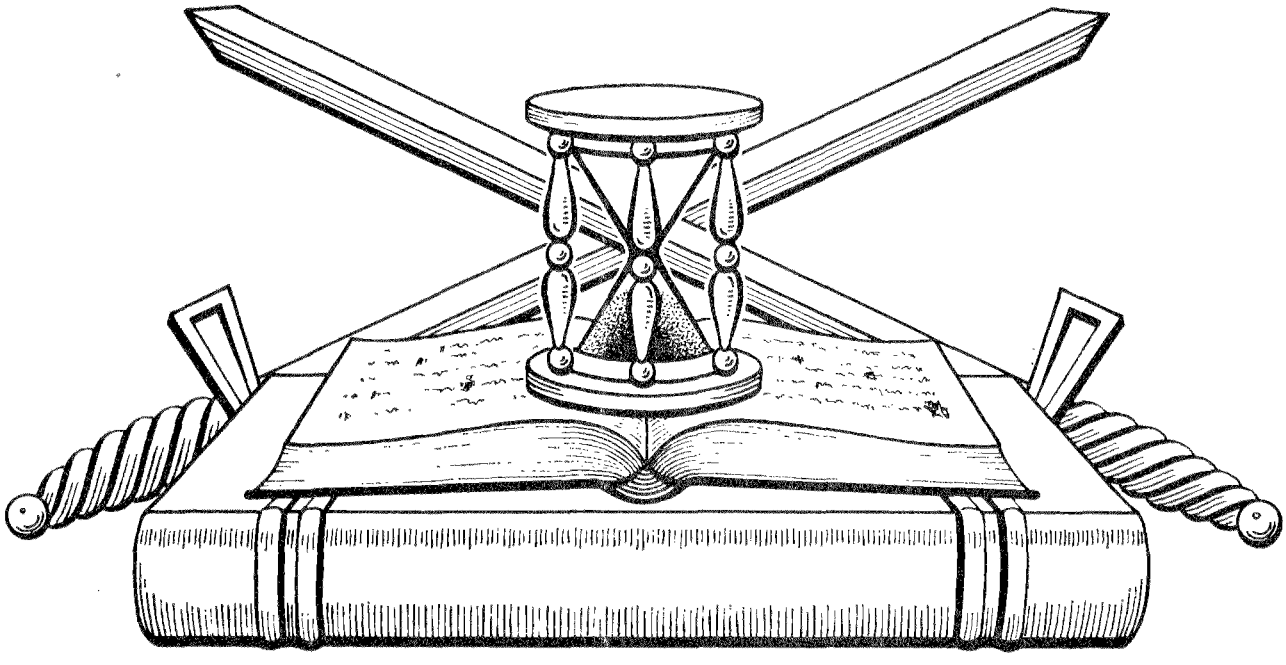

ORGAAN

VAN DE

NEDERLANDSE VERENIGING

TER BEOEFENING VAN DE

MILITAIRE HISTORIE

(Opgericht 20 Augustus 1966)

Oplage: 350 exn. 4e jaargang no. 1, april 1969

M A R S E T H I S T O R I A

tevens Mededelingenbulletin no. 19 van de "Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie"
Opgericht 20 augustus 1966
Erkend bij KB no. 50 van 14 juni 1968

De vereniging is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

Secretariaat: Majoor KMar F.J. van Lier, NAPO 890, Utrecht-veldpost.
Penningmeester: Ltz A I C.J. Kneppelhout, Bremstraat 26, Den Helder.
Contributie: Per jaar min. ƒ 15.-- te storten op giro 14700 van Alg. Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van "Ned.ver.mil. historie", rekening nr. 58.72.29.101.

INHOUDSOPGAVE

I Mededelingen van huishoudelijke aard.
II Personalia
III Van de Studie-afdelingen

A. MILITAIRE EMBLEMEN

B. K.N.I.L.

C. UNIFORMKUNDE

D. TWEEDE WERELDOORLOG

IV Artikelen voor en door de leden.
V Militariade, waarin opgenomen de rubrieken OP VERKENNING VOOR U, UIT DE VAKPERS en NIEUWE UITGAVEN.
VI Vraag en aanbod
VII 1e opgave van aanvullingen en wijzigingen op de ledenlijst 1969. (bijvoegsel.)

I. MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

Het algemeen bestuur wil mede namens de leden gaarne dit nummer openen met een gelukwens tot Hare Majesteit Koningin Juliana, bij gelegenheid van Haar verjaardag op 30 april 1969. Moge Zij nog vele jaren in geluk en voorspoed voor ons vaderland behouden blijven!

A. Excursie op zaterdag 31 mei 1969

Het ligt in ons voornemen om op zaterdag 31 mei 1969 een excursie te organiseren voor de leden van onze vereniging en hunne echtgenotes. Introductie is op beperkte schaal toegestaan. Het globale programma voor die dag luidt: Tussen 10.30 en 11.00 uur aankomst op de vliegbasis Soesterberg. Om 11.00 uur bezoek aan het Luchtmachtmuseum op Soesterberg. Te 12.30 uur ochtenddrankje, gevolgd door een lunch (13.00 uur). Te 14.30 uur bezoek aan het Cavalerie museum te Amersfoort, waarna ieder weer zijns weegs kan gaan. De kosten zullen vermoedelijk rond de f 3.50 per persoon bedragen. Afrekening kan ter plaatse geschieden bij de penningmeester.
Opgave voor deelneming, onder vermelding van het juiste aantal en de namen der deelnemers, gaarne per brief of briefkaart aan de tweede secretaris, Ltz. S.D. II J.H. Verkuyl, Kanaalweg 65 te 's-Gravenhage, vóór 17 mei 1969!
De conservator van het Luchtmachtmuseum was zo vriendelijk een korte inleiding te schrijven over dat museum. Wij laten die hier volgen:

HET LUCHTMACHTMUSEUM OP DE VLIEGBASIS SOESTERBERG.

Het schrijven van een artikel over het Luchtmacht-Museum in een blad, dat ondermeer gelezen wordt door specialisten op het gebied van de militaire historie is voor mij als conservator eigenlijk een zaak van twee uitersten, moeilijk en verheugend.
Moeilijk, omdat het bestuderen en schrijven van de geschiedenis voor velen onder U een specialisatie is en verheugend, omdat het museum gebruik kan maken van Uw kennis om die geschiedenis uit te beelden.
Twee zaken, die nauw met elkaar verbonden zijn, die zonder elkaar eigenlijk geen bestaansrecht hebben. Het was voor mij dan ook een bijzonder groot genoegen van Kolonel Lutz te horen, dat het in Uw voornemen ligt op 31 mei a.s. een bezoek aan het Luchtmacht-Museum te brengen en ik hoop dan ook, dat zich uit dit eerste bezoek een vruchtbare samenwerking zal ontwikkelen.
Toen op 3 juli 1968 door de Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Luchtmacht, Z.K.H. de Prins der Nederlanden het "Luchtmacht-Museum" geopend werd is er een start gemaakt met het uitbeelden, het laten herleven, van de geschiedenis van de Koninklijke Luchtmacht. Een korte geschiedenis, 56 jaar pas, maar toch zo vol romantiek en zo eigentijds dynamisch. Het is dan ook niet zonder trots dat het museum zich nu reeds kan beroemen op een unieke verzameling documenten, foto's, uniformen, vliegtuigen en modellen, waardoor het mogelijk is geworden mee te leven met die geweldige, vooral technische evolutie, van de Brik van Marinus van Meel met zo'n 100 km. per uur naar mach. 2,5 van de Starfighter.
Ongetwijfeld zult U begrijpen dat het niet mogelijk is

om in één jaar tijd een ideaal museum op te zetten. U zult dan ook een bezoek brengen aan de "baby" van de Koninklijke Luchtmacht. Ik hoop echter dat, ook met Uw medewerking, deze baby zal uitgroeien tot een vooraanstaand volwassene.

G.W. GLERUM
Conservator.

Vergeet U niet om op 31 mei 1969 Uw ruilmateriaal mee te brengen! Tussen de bedrijven door kan er altijd wel een "ruiltje" gepleegd worden!

B. Rectificatie

Door onvoorziene omstandigheden kan de vergadering van het algemeen bestuur, tesamen met de afdelingscorrespondenten niet doorgaan op de in het vorige nummer genoemde datum (za. 26 april). De datum wordt nu zaterdag 3 mei 1969, 10.30 uur op Bronbeek.

C. Ledenwerving

De ledenwerving vertoont de laatste tijd tekenen van verslapping. Sedert de uitgave van de nieuwe ledenlijst in februari 1969 konden nog maar drie nieuwe leden worden bijgeschreven. Wel werd ons door een aantal leden weer adresmateriaal ter bewerking toegezonden, doch tot op heden leidde aanschrijving van die adressen (nog) niet tot concrete aanmeldingen. Gezien de steeds stijgende kosten van vervaardiging en verzending van ons orgaan is het dringend nodig dat wij blijven groeien in ledental, willen we althans de contributie op een minimum van *f* 15.-- houden.
Het bestuur wil daarom een beroep doen op alle leden om nieuwe leden te werven, opdat we door stilstand niet tot achteruitgang komen!

D. Tekeningen

Ons actieve medelid, de Heer H.J. van den Berg, Geitenkamp 106 te Arnhem, die naast 'n enthousiast verenigingsman ook nog een zeer kundig tekenaar is, heeft zich bereid verklaard om bij artikelen b.v. van de studiegroepen, tekeningen op stencil (Gestetner, type 6½ wit) te vervaardigen. Idee voor U, afdelings-correspondenten?

E. Contributiebetaling.

De penningmeester doet een dringend beroep op de leden, die hun contributie 1969 nog niet voldeden, dit nu te doen. U bespaart hem er een hoop geschrijf mee en voor de vereniging is het een tweesnijdend zwaard. Het spaart kosten van papier, enveloppes en porti en het geeft tevens meer armslag om U middels een goed orgaan beter van dienst te zijn!

II. PERSONALIA

Het is het bestuur een droeve plicht U te moeten kennis geven van het overlijden op 2 februari j.l. van ons medelid, de oud-reserve Luitenant-kolonel der Cavalerie D. Baron MACKAY, voormalig hoofd van het bureau Ceremonieel van de sectie krijgsgeschiedenis van het Hoofdkwartier K.L.
Moge hij in vrede rusten!

A. Aan kapitein ter Zee R.J. CASTENDIJK werd bij KB van 3 januari 1969 nr. 63 vergunning verleend tot het aannemen en dragen van het ereteken van: het grote kruis van verdienste (commandeur) van de Orde van Verdienste van de Bondsrepubliek Duitsland. Onze hartelijke gelukwensen!

B. Ons lid, de heer J. van der SPAAN slaagde per 6 maart 1969 voor Sergeant-Majoor Materieelbeheerder der Intendance en werd op genoemde datum dan ook tot die rang bevorderd. Ook hem doen we onze welgemeende felicitaties toekomen!

C. Ook vernamen wij, dat ons medelid, de heer L.J. de PIJPER reeds enige tijd gesierd is met de dubbele chevrons van sergeant-majoor, hetgeen uiteraard alsnog onze gelukwensen dubbel en dwars waard is!

D. Uit het (vernieuwde) orgaan van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap maken wij op, dat ons lid, de Kolonel G.S. F. TOUBER bevorderd is tot Brigade-Generaal. Indien onze speurneus ons goed heeft geleid is ook hier een gelukwens op zijn plaats!

E. Rest ons nog te vermelden, dat Luitenant-kolonel R.L.J.W. van der HEEM per 1 juni a.s. de eervolle functie van Chef-Staf T.R.I.S. gaat vervullen. Wij wensen overste van der Heem prettige jaren in Suriname toe en hopen, dat zijn tot op heden zo grote ledenwervingsactiviteiten in het daar nog geheel braak liggende terrein tot glorieuze resultaten zullen leiden

III VAN DE STUDIE-AFDELINGEN

A. STUDIE-AFDELING MILITAIRE EMBLEMEN

In deze rubriek worden artikelen, bekendmakingen, vragen alsmede antwoorden gepubliceerd ten behoeve van verzamelaars van en geinteresseerden in militaire emblemen.
Correspondent: B.C. Cats, 3988 Warner Ave B-5, Hyattsville Md 2078, U.S.A.
Contactman; C. van Ekeris, Tesselschadelaan 147, Den Haag-14

1. Door middel van nagezonden krantenknipsels is de correspondent van Uw Studie-afdeling op de hoogte gebracht van de hetze die de Vara-televisie gemeend heeft te moeten voeren tegen Nederlandse troepen, die van 1945 tot 1950 in Indië, later Indonesië, dienden.
Vanzelfsprekend is een rubriek als deze geen plaats om uitgebreid tegen deze beledigingen stelling te nemen; dit is inmiddels reeds door gezaghebbende personen en organen op overtuigende wijze geschied.
Er valt uit deze onsmakelijke geschiedenis wel een batig saldo te trekken dat het vermelden waard is. Indië-veteranen herinneren zich het gevoel van saamhorigheid en de sterke kameraadschap uit die jaren. Demobilisatie-insignes, niet meer gedragen of kwijtgeraakt, worden opgezocht of gekocht (een Haagse firma meldt dat er sinds de bedoelde televisie-uitzendingen grote vraag is naar insignes). Zij sieren opnieuw de revers van de mannen die in een gebiedsdeel overzee orde en vrede brachten en als onbekenden elkaars insignes herkennen dan komt er een vertrouwde blik in de ogen, als van "ouwe jongens". Iets van de vroegere saamhorigheid en kameraadschap is dan teruggekeerd en waar men bewust trachtte iets af te

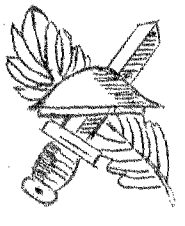

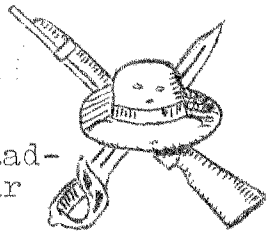

breken en te bevuilen is het tegenovergestelde geschied.
EEN BATIG SALDO, HET VERMELDEN WAARD.

2. HERALDIEK IN DE TROPEN (deel 7)

Ervan overtuigd zijnde dat door de laatste ontwikkelingen onze serie over de militaire emblemen die door KL en KNIL in het voormalige Nederlands-Indie werden gedragen, nog meer in de belangstelling van onze lezers staat dan voorheen, vervolgen we met een overzicht van het tot nu toe behandelde:

- deel 1 Inleiding en mouwleeuw Nederl. Bulletin 10 okt. 1967
- deel 2 Mouwleeuwen Nederlands-Indie " 11 jan. 1968
- deel 3 Embleem A-divisie " 12 feb. 1968
- deel 4 Embleem B-divisie 3e jrg no. 1 apr. 1968
- deel 5 Embleem T t/m Z Brigade " " no. 2 jun. 1968
- deel 6 1e Divisie 7 December (C-Div) " " no. 6 jan. 1969

We willen thans voor U behandelen het onderscheidingsteken

2e Divisie, In Indie D-Divisie:
Uit dienstplichtigen van de lichting 1946, die oktober en november 1946 onder de wapenen werden geroepen, werd eveneens een volgens de toenmalige Britse organisatie samengestelde infanterie-divisie gevormd. Het kader bestond echter nog grotendeels uit Oorlogsvrijwilligers, die in Groot Brittannië waren opgeleid.
Begin 1946 vertrokken deze ovw-ers daartoe naar Engeland. De Minister van Oorlog stelde bij Min. Beschikking van 5 maart 1946 nr. 415 voor hen het mouwonderscheidingsteken 2e Divisie vast, bestaande uit een schild met vijf gelijke vertikale banen, resp. in de kleuren rood-geel-rood-geel-rood. De beide gele banen symboliseren aldus het romeinse cijfer II.

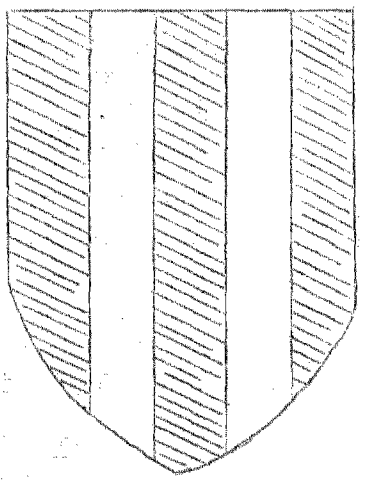

Dit mouwembleen werd in Engeland algemeen gedragen en kreeg naar aanleiding van de kleuren rood en geel de bijnaam "etter en bloed-schild", hetgeen tevens sloeg op de nogal pittige opleiding die door de Britse instructeurs werd gegeven.
Bij M.B. van 26 augustus 1946 (LO 1946 nr. 299) bepaalde de Minister nog eens, dat "het personeel voor de IIe Divisie is gerechtigd en verplicht het mouwonderscheidingsteken voor de IIe Divisie te dragen, vanaf de datum waarop deze divisie zal worden gemobiliseerd (omstreeks 1 maart 1947). Het personeel, bestemd voor de IIe Divisie, dat in Engeland in opleiding is, is gerechtigd en verplicht het mouwonderscheidingsteken dezer divisie te dragen van het tijdstip af, waarop het in Engeland is gedetacheerd".
Najaar 1946 keerde het inmiddels aangestelde kader naar Nederland terug en kon in de door de 1e Divisie ontruimde kazernes de opleiding van de inmiddels gearriveerde dienstplichtigen een aanvang nemen. Het "etter en bloed-schild" werd nu dus ook in Nederland waarneembaar, hoewel dit niet van lange duur zou zijn. In vergelijking met het mouwonderscheidingsteken van de 1e Divisie - 7 december was het namelijk geen fraai embleem en bij MB van 17 oktober 1946 (LO 1946 nr. 366) bepaalde de Minister "overwegende de wenselijkheid vast te stellen een NIEUW mouwonderscheidingsteken voor de IIe Divisie:

1. Het mouwonderscheidingsteken voor de IIe Divisie, ontleend aan het wapen van Jan Pietersz. Coen, bestaat uit een geweven schildje, 4½ cm. breed en 6 cm hoog, de ondergrond is blauw, waarop een ingeweven klapperboom van groen garen. Het symboliseert de overzeese taak welke voor de divisie is weggelegd.

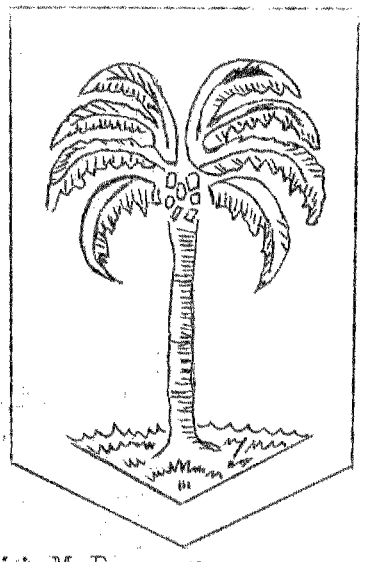

2. Genoemd onderscheidingsteken wordt gedragen op de rechtermouw van de veldblouse, jas dagelijks tenue en overjas (h t dragen op de overjas verviel in 1952), 4 cm onder de schoudernaad.

Door dit onderscheidingsteken moge het personeel, dat bij de IIe Divisie zal worden ingedeeld er steeds indachtig aan zijn, dat de uitspraak van Jan Pietersz Coen "daer can in Indiën wat groots verricht" ook voor het heden geldt, uiteraard thans in de geest van de 7-December verklaring van H.M. de Koningin.
In verband hiermede komt het mouwonderscheidingsteken voor de IIe Divisie vastgesteld bij M.B. van 5 maart 1946, Mil. Kabinet, Bureau 2, nr . 415 te vervallen.

1 Maart 1947 werd de 2e Divisie, die nu de bijnaam kreeg "palmboom-divisie" (ook wel "boerenkool-divisie"), officieel opgericht en mobilisabel (LO 1947 nr. 61). Mei en juni 1947 vond de verscheping plaats naar Indië, waarna de divisie in een konsekwente doorlettering op de aldaar aanwezige A-, B- en C-Divisie werd aangeduid als de D-Divisie. Lang duurde het bestaan van de D-Divisie niet; na aankomst in Indië werd het divisie-verband opgeheven en de vrijgekomen eenheden ingedeeld bij de territoriale troepencommando's of de reeds aanwezige brigades. Hierdoor verloor het divisie-embleem, als onderscheidingsteken voor een samengestelde gevechtseenheid, in feite haar bestaansrecht. Desalniettemin is het "palmboom-embleem" door het p rsoneel van de voormalige 2e Divisie, ingedeeld bij andere grote eenheden, nog veelvuldig gedragen. Hierdoor ontstond, behalve de standaard uitvoering zoals die in Nederland werd verstrekt (geweven model aan de rol vervaardigd) ook de metalen uitvoering (Cordesius-model; de hierbij geplaatste afbeelding is naar dit model), als-mede een kleiner embleem op dunner metaal. Tenslotte zijn ook in Indie stoffen exemplaren aangemaakt, handgeborduurd op blauw linnen, die opvallen door onregelmatig borduurwerk.

De opheffing als divisie en indeling bij andere eenheden is de reden geweest, dat sommige bataljons, afdelingen en compagnieën der 2e Divisie, in tegenstelling tot die der 1e Divisie-7 December, wél ertoe overgingen, een eigen bataljons-, c.q. afdelings- of compagnies-embleem te ontwerpen en te dragen, zoals 4-2 R.I., 4-6 R.I., 4-9 R.I., 3-12 R.V.A., 8e GVC, 30e Cie A.A.T., 33e Cie A.A.T. en 6e HpVA, emblemen, die wij t.z.t. zullen behandelen.

3. NIEUWE EMBLEMEN (Canadian Armed Force)

Canada is er in 1967 toe overgegaan haar land-, zee- en luchtstrijdkrachten te integreren in de Canadian Armed Force, waarbij de strikte scheiding leger/marine/luchtmacht, zoals men die tot dien kende, wordt opgeheven.
Met deze integratie of unificatie wil Canada in de periode 1967-1970 het belangrijkste gedeelte van haar krijgsmachten omvormen tot zelfstandig opererende gemengde land-, zee- en luchtstrijdkrachten.
Het plan is afkomstig van de Canadese Minister van Defensie Hellyer en ondervond aanvankelijk nogal wat weerstand, doch 25 april 1967 werd de wet door het House of Commons aangenomen met 127 tegen 73 stemmen.
Hoewel wij niet op de organisatorische en tacktische aspecten van deze wel zeer ingrijpende integratie willen ingaan, is het wel interessant de gevolgen te bezien, die de unificatie op het

uniform van de nieuwe Canadian Armed Force heeft.
Het is n.l. de opzet voor deze geintegreerde Canadian Armed Force de tot heden gedragen leger-, marine- en luchtmachtuniform te laten vervallen. In 1967 zijn 400 uniformen van het nieuwe model aangemaakt en deze worden thans beproefd. Dit uitgaans-uniform (de functionele kleding blijft uiteraard onveranderd) is van het service-dressmodel in donkergroene kleur (charcoal green) met op de beide bovenmouwen, tegen de schoudernaad het woord CANADA, geborduurd in geel. Hierop komen gestandaardiseerde rangonderscheidingstekens in goudgele kleur volgens de hierbij afgebeelde uitvoering.(zie blz. 6a)
De rangen, benamingen en rangonderscheidingstekens zijn dus voor allen gelijk daar er in feite geen verschil meer is tussen land-, zee- en luchtstrijdkrachten.
Het valt op dat de rangonderscheidingstekens der officieren, qua galonnen-systeem, zijn overgenomen van de zee- en luchtstrijdkrachten, die der warrant-officers en non-commissioned officers van het leger. Opperofficieren hebben allen een 5 cm brede galon om de onderarm, doch bovendien 1, 2, 3 of 4 "sterren" op de epaulet, waarboven twee gekruisde batons en een kroon. Hoofd- en subalterne officieren en cadetten, uitsluitend galonnen in diverse aantallen om de onderarm; warrant-officers resp. het rijkswapen, kroon in lauwerkrans of kroon op de onderarm; non-commissioned officers chevrons op de bovenarm.
Bij dit uniform wordt als hoofddeksel een platte pet gedragen; opperofficieren met twee lauwertakken op de klep en het opperofficiersembleem als voorheen gedragen; hoofdofficieren hebben één lauwertak op de klep van de pet, subalterne officieren een gouden bies en vanaf hoofdofficier een petembleem dat de taak ter land, ter zee of in de lucht van de drager aangeeft.

Ongetwijfeld opent deze ingrijpende unificatie-integratie vele interessante aspecten; voor de verzamelaar van militaire emblemen levert de Canadian Armed Force helaas weinig.

4. VRAAG en ANTWOORD RUBRIEK

Helaas bereikten ons tot heden geen nieuwe vragen. We volstaan daarom deze keer met het in herinnering brengen van de nog niet beantwoorde voorgaande vragen:
Vraag 2 in Bulletin nr. 10, oktober 1967.
Vraag 5 in Bulletin nr. 11, januari 1968.
Vraag 6a en 6b in Bulletin nr. 12, februari 1968.
Vraag 8 in 3e jaargang nr. 1, april 1968.
Vraag 9H, 9L en 9M in 3e jaargang nr. 2, juni 1968.
Zelfs summiere gegevens of gedeeltelijke antwoorden zijn welkom, zet ze op een briefkaartje en zendt het naar de contactman.

B. STUDIE AFDELING K.N.I.L.

Het Koninklijk Militair Invalidenhuis op Bronbeek (III).

Aan het einde van het vorige artikel was sprake van het K.B. van 14 juni 1857, no. 76, en van de Commissie, welke hierin werd in het leven geroepen om een plan te maken voor de oprichting van een koloniaal Militair invalidenhuis.
Het tweede van dit slechts vijf artikelen tellende K.B., hetwelk de samenstelling van deze commissie bevatte, werd in "Mars et Historia" van oktober j.l. reeds behandeld.

Artikel 1, waarin de opdracht aan de commissie werd omschreven, was echter het belangrijkst en luidde o.a.: "het voordragen van het plan tot daarstelling binnen de hoofdstad des Rijks, van een Koloniaal Militair Invalidenhuis; zullende dat plan omvatten de aanwijzing van een geschikt terrein, de begroting der kosten van

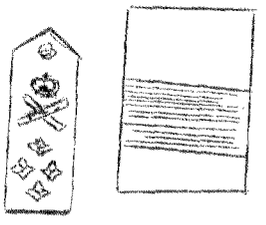

General

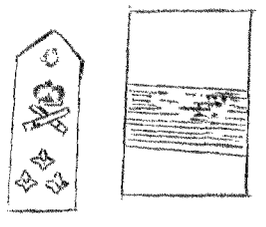

Lnt. Generaal

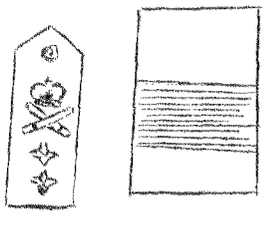

Major-General

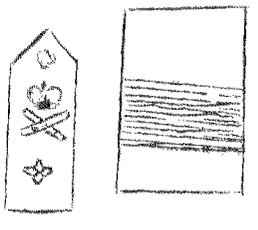

Brig.General

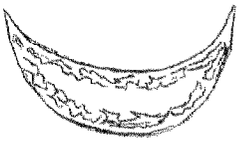

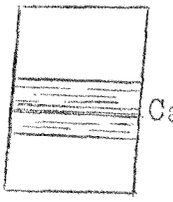

Captain

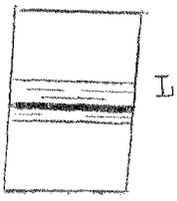

Lieutenant

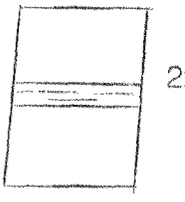

2nd Lieutenant

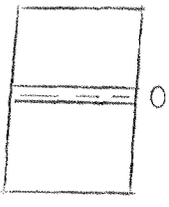

Officer Cadet

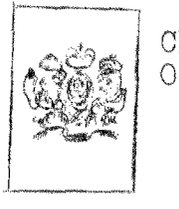

Chief Warrant Officer

Master Warrant Officer

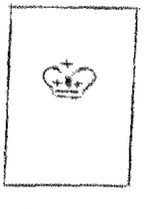

Warrant Officer

Colonel

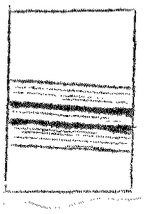

Lnt Colonel

Major

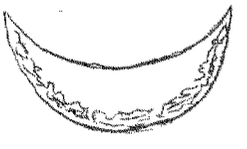

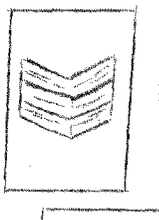

Sergeant

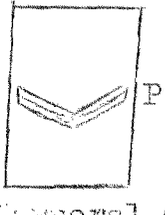

Pte

Corporal

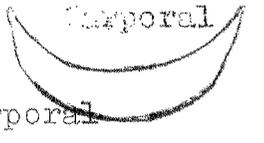

Corporal

het gebouw en deszelfs onderhoud, vergezeld van voorstellen omtrent de inrigting, het bestuur en toezigt, de vereischten, die behooren gesteld te worden voor de opname in het gesticht, zoowel van gepensioneerde officieren (onderstreping van mij, v.d.W.) als van gegageerde militairen beneden dien rang, gediend hebbende bij Onze Landmagt in Oost en West Indië, alsmede verzorging, kleding en wapening der invaliden;"

Artikel 3 bepaalde hierbij nog, dat de Commissie te Amsterdam zou vergaderen.

De lotgevallen van deze commissie, welke overigens maar een kort leven is beschoren geweest (reeds bij KB van 12 juni 1859 no. 63 werd ze ontbonden en sedert de indiening van haar eindrapport dd. 15 sept. 1858, dat overigens niet de onverdeelde instemming van de Koning verwierf, waren haar werkzaamheden beeindigd), zijn neergelegd in een stapel solide papier van ca. 10 cm dik, dat de minuten bevat van de notulen van al haar vergaderingen en de gevoerde correspondentie met de Minister van Koloniën, burgemeesters, enz., haar tussentijdse verslagen en haar eindrapport, welke stukken, na de ontbinding der commissie door de Voorzitter, Generaal Majoor M. Baron van Geen aan de Minister van Koloniën werden aangeboden 1).

Het is natuurlijk onnodig om alle vergaderingen en correspondentie van de commissie op de voet te volgen, voldoende zij om de belangrijkste punten uit haar kortstondig bestaan hieruit te lichten.
De werkzaamheden, zoals het K.B. die omschreef, vallen in drie hoofddelen uiteen, n.l. de keuze van de plaats waar het Huis zou moeten worden gebouwd, de plannen voor de bouw en de daaraan verbonden kosten en tenslotte het ontwerpen van een (per K.B. uitgegeven) Reglement voor h t Huis. Dit reglement bestaat, uiteraard reeds diverse malen vernieuwd, nog steeds. De laatste uitgave dateert van 1921 en het ligt in de lijn der verwachtingen, dat in 1969 weer een nieuw zal worden uitgegeven.

a. Hoewel m.b.t. de keuze van de stad het K.B. reeds Amsterdam had aangewezen bleek het de commissie al bijna onmiddellijk, dat het onmogelijk was deze stad te handhaven.
Reeds na de eerste twee vergaderingen, welke tevens werden besteed om de door de Burgemeester van Amsterdam aangewezen terreinen te bezichtigen, moest n.l. h t eenstemmig oordeel der commissie luiden, dat vier hiervan, door de omgeving waarin ze lagen, beslist niet in aanmerking konden komen, terwijl het vijfde, "De Plantage tussen de Middenlaan en de Muidergragt" tot 1860 in erfpacht was gegeven, zodat, wilde de commissie haar taak "met spoed" verrichten, zoals art. 3 van het K.B. tevens voorschreef, ook al omdat de afkoop door de Staat van deze erfpacht te duur werd geacht, zij dit terrein wel ongeschikt moest verklaren 2). Hierbij zag zij nog af van de schadelijke invloed welke de "kwalijke dampen" uit de nabijgelegen polders, op de invaliden zouden kunnen hebben, welk aspect van deze zaak door de "Eerstaanwezend Officier van Gezondheid" te Amsterdam, Dr. Gobée, in diens rapport hierover werd belicht 3).

In haar eerste tussentijds rapport aan de Minister van Koloniën van 10 juli 1857, moest zij derhalve concluderen tot ongeschiktheid van Amsterdam voor het beoogde doel en tot het aanwijzen van een andere stad en dus ook tot een andere vergaderplaats. Voorlopig werd toen Utrecht aangewezen als vergaderplaats, van waaruit de commissie andere steden op hun mogelijkheden voor het bouwen van een koloniaal militair invalidenhuis ging beschouwen. Het K.B. werd hiertoe niet gewijzigd, doch de Koning bewilligde het verzoek van de M.v.K. art. 3 van het K.B. als gewijzigd te beschouwen 4).

Zonder nader in te gaan op de merites van de, behalve Amsterdam, acht steden, welke de commissie hierna in haar onderzoek betrok, waarbij het interessant is dat Zwolle verzocht om in aanmerking te mogen komen, beval zij in haar eindrapport vier steden aan, t.w. Amersfoort, Arnhem, 's-Gravenhage en Utrecht, waarbij zij dus de keus aan de Koning en in feite aan Minister Rochussen 5) overliet, die er -men merkt het als men de correspondentie hierover naleest- wel enigszins mee inzat, doch alles heeft gedaan om deze zaak zo snel mogelijk te doen afwikkelen.

b. De tweede opdracht aan de commissie betrof, zoals we hier voor reeds zagen, het ontwerpen van een plan voor het Huis en de hieraan verbonden kosten. Wanneer we de door Luitenant-Kolonel van Kerkwijck ontworpen tekeningen bestuderen, zien we een nogal log vierkant gebouw, een hoog geheel met galerijen en een binnenplaats, waarbij we even aan het Hoofdgebouw van de KMA moeten denken. Zijn gedachten zijn waarschijnlijk teveel naar het Hotel Impériale des Invalides uitgegaan. In een vorig artikel werd reeds gezegd dat het rapport van Vertholen als leidraad voor het plan van overwegende invloed op de gedachten-ontwikkeling van de commissie is geweest.
Zij stelde voorts voor, een inrichting, welke plaats zou moeten bieden aan 35 officieren en 600 korporaals en minderen en begrootte de kosten hiervan op ƒ 669.566,90 en ƒ 286.487,-- per jaar aan onderhoudskosten, in welke laatste de salarissen van een vrij topzware staf waren begrepen. Deze Staf bevatte, om maar een voorbeeld te noemen, behalve een Gouverneur, tevens een Commandant, een zuivere copie van de "Invalides", een veel omvangrijker inrichting.

c. Het derde gedeelte van de opdracht aan de commissie, n.l. het ontwerpen van een Reglement, waarin in een volgend artikel aandacht zal worden besteed, kon de goedkeuring van de Koning wel hebben.
Dit was echter voor het ogenblik het minst belangrijke, ondat speciaal de voorstellen onder b. door de Koning en Rochussen onaanvaardbaar werden geacht.

Op de aanbiedingsbrief van het eindrapport (welke wel bewaard is gebleven, zie noot 1.) staat een aantekening van Rochussen, gedateerd 21 sep 1858, welke er op neerkomt, dat voorlopig niets aan deze zaak moet worden gedaan. Voor de conclusie, dat op dit moment deze toch belangrijke zaak dreigde onder de tafel te verdwijnen, is dus weinig fantasie nodig. In april 1859 deed Rochussen echter aan de Koning voorstellen om uit de impasse te geraken, welke in een volgend artikel aan een nadere beschouwing zullen worden onderworpen.

De Afdelingscorrespondent
W.R. van der Weide,
Velperweg 151a,
Arnhem.

Aantekeningen

1) De z.g. "expeditie" van het eindrapport (dus het exemplaar, dat oorspronkelijk aan de M.v.K. werd aangeboden), is n.l. verdwenen, hetgeen blijkt uit een in 1889 door de toenmalige Commandant, Luitenant Generaal K. van der Heijden, met de Minister hierover gevoerde correspondentie. Het schijnt dat de eerste Commandant, de toenmalige Luitenant-Kolonel J.C.J. Smits, die dit exemplaar in 1862 ter inzage had ontvangen, dit nooit heeft geretourneerd.

2) De door de Burgemeester van Amsterdam aangewezen terreinen lagen resp. bij de Zaagmolenpoort, achter het Kerkhof bij de Haarlemmerpoort, Z. van de Muiderpoort, tegenover de Hogesluis naast het stationsgebouw van de Rijnspoorweg en tenslotte in

de plantage, tussen de Middenlaan en de Muidergracht. Achteraf zal dus niemand het betreuren, dat het Huis niet in Amsterdam is gebouwd.

3) Deze Dr Gobée zou later de eerste Officier van Gezondheid van het Koloniaal Militair Invalidenhuis worden.

4) De steden, welke door de Commissie op hun geschiktheid voor het bouwen van een Invalidenhuis werden onderzocht waren: Amersfoort, Arnhem, 's-Gravenhage, Haarlem, Kampen, Leiden, Utrecht en Zwolle.

5) J.J. Rochussen, oud G.G., als Minister van Koloniën opvolger van Mr. P. Mijer.

C STUDIE-AFDELING UNIFORMKUNDE

UNIFORMKUNDIGE OPSTELLEN (IV)

De ontwikkeling van de militaire rok.

Zoals ik reeds in een vorig artikel naar voren heb gebracht, ging de ontwikkeling van de militaire uniform parallel aan die van de burgermode. Dit is zeer duidelijk te zien bij het meest belangrijke kledingstuk, de militaire jas of rok.
De eerste in uniform gekleede militairen droegen, evenals de burgers in het laatst van de 17e eeuw een ongeveer tot de knieën reikende rok of just à corps, een vrij onelegante wijde jas. Deze had geen kraag en vrij wijde mouwen, die voorzien waren van zeer brede opslagen, z.g. "manches en botte". Van voren was de jas van boven tot onder van knopen en knoopsgaten voorzien. In de voor- en achterpanden waren grote zakken, die met kleppen met talrijke knopen gesloten waren. Voor één rok was ongeveer 3 dozijn knopen nodig, zoals uit oude rekeningen blijkt. In den beginne vormden deze knopen meestal de enige versiering van de rok, hoogstens waren de mouwopslagen en de voering van een andere kleur dan de rok zelf.
Later kwam men ertoe de knoopsgaten met een smal wit of gekleurd galon te omboorden. Dit was de oorsprong van de lissen, die in de 18e en 19e eeuw zo vaak als versiering van de militaire rok toegepast zouden worden.
Waren oorspronkelijk alleen de knoopsgaten met lissen omboord, later zouden ter wille van de symetrie ook de knopen er mee versierd worden. De snit van de rok evolueerde langzaam met die van de burgerkleding mee. Wij zien in de loop van de 18e eeuw de rok wat korter en minder wijd worden; de opslagen worden wat minder kolossaal. De panden worden, ten einde de man wat meer vrijheid van beweging te geven, toegehaakt, waarbij de kleur van de voering meer zichtbaar wordt. De voorpanden werden op de borst een weinig teruggeslagen en vormden borstkleppen (duits: Rabatten) van de kleur van de voering of van een andere tegengestelde kleur dan de rok. Hierdoor én door de versiering met lissen van verschillende vorm en groepering werd de verscheidenheid en kleurigheid der uniformen sterk verhoogd. Elk infanterieregiment kon aan zijn uitmonstering herkend worden. Was de rok omstreeks 1750 nog meestal zonder kraag, in de 2e helft van de 18e eeuw komt een kleine omgeslagen kraag in zwang, die in het laatste decennium van die eeuw plaats gaat maken voor een lage opstaande kraag.
Omstreeks 1800 is de hoogte van de kraag toegenomen tot 8 à 9 cm., terwijl de panden veel smaller zijn geworden. Nog een tiental jaren later zien wij, dat de voorpanden van de rok geheel recht gesneden zijn, de borstkleppen waren van boven tot onder op de borst toegehaakt of als een losse lap op de rok geknoopt.

Het functionele had geheel voor het versieringselement plaats gemaakt.
Na de napoleontische oorlogen trad over het algemeen een versobering op. De Nederlandse infanterie droeg na 1815 een eenvoudige blauwe rok met witte uitmonstering, die van voren was gesloten met één rij van 9 knopen. De korte panden zijn met rood laken gevoerd.
Slechts enkele bijzondere korpsen, zoals de regimenten Zwitsers en later de afdeling Grenadiers droegen op de borst brede lissen als versiering. Bovendien had het laatstgenoemde korps nog lissen als versiering op de kraag, opslagen en zakkleppen.
In deze stijl zou de rok nog een dertigtal jaren in gebruik zijn bij de troepen te voet. Bij de Cavalerie bleef de rok, die hier meestal kortere panden had, nog langer in gebruik.
In de jaren tussen 1840 en 1850 zien wij in de burgermode de jas met de lange voorpanden, dus een gemoderniseerde vorm van de just à corps, meer en meer in gebruik komen. Natuurlijk volgde de militaire dracht, zij het schoorvoetend, dit voorbeeld. Het zou nog tot 1856 duren eer in het Nederlandse leger de wapenrok, een jas, die tot ongeveer halverwege de dijen reikte, werd ingevoerd. Andere landen, zoals Pruisen, hadden de wapenrok reeds een tiental jaren eerder ingevoerd. Later, bij de uniformverandering van 1866-67 werden de schoten van de korte jas, zoals het kledingstuk officieel heette, aanmerkelijk korter, terwijl de ene rij van 9 knopen plaats moest maken voor 2 rijen van 7 knopen.
Afgezien van een verandering in uitmonsteringskleur bleef dit type korte jas een 40-tal jaren in gebruik om plaats te maken voor de z.g. tuniek met één rij knopen. De overgang van de donkerblauwe uniformkleur naar veldgrijs, bracht slechts onbelangrijke wijzigingen in snit met zich mede en zo geschiedde het, dat ons leger de mobilisatie van 1939 en de 5-daagse oorlog van 1940 inging met een uniformjas, die met zijn hinderlijke staande kraag eigenlijk reeds lang verouderd was. De meeste Europese legers hadden toen al uniformen met lagere, dubbelomgeslagen kragen of tunieken met een snit als van een burger colbertjasje. Bij ons was het slechts bij proefnemingen in die richting gebleven.
Na de tweede wereldoorlog was algemeen naar Engels voorbeeld een blouse-achtige battle-dress in gebruik genomen. Daarnaast is de service dress een militaire variatie op het hedendaagse herencostuum. Toch zou de oude tuniek of korte jas weer terugkomen en wel als geklede of galauniform voor officieren, muziekkorpsen en enkele gardekorpsen.
Zoals uit bovenstaande regels blijkt, heb ik de ontwikkeling van de militaire rok slechts in grove trekken kunnen schetsen. Misschien kan ik later nog eens op enkele details, zoals schouderbedekkingen, lissen enz., terugkomen

Dr. F.G. de Wilde,
Jan Steenlaan 62,
Naarden.

D. STUDIE-AFDELING TWEEDE WERELDOORLOG

Correspondent: J.H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden.

Literatuur over de Meidagen van '40

Wat voor literatuur bestaat er over de Meidagen van '40? is een veel voorkomende vraag.
Zo is er nu een vraag over gekomen van de heer P.J.W. Bos uit

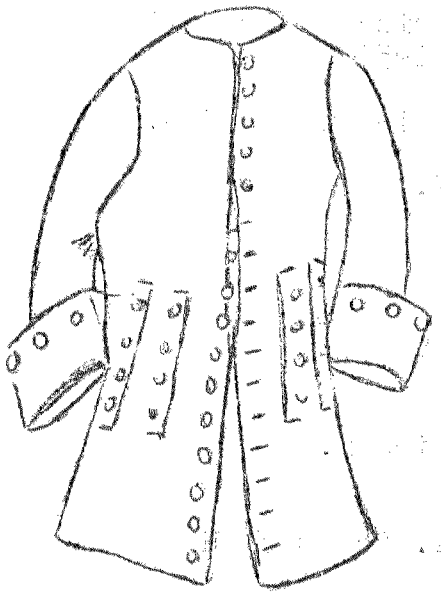

1700

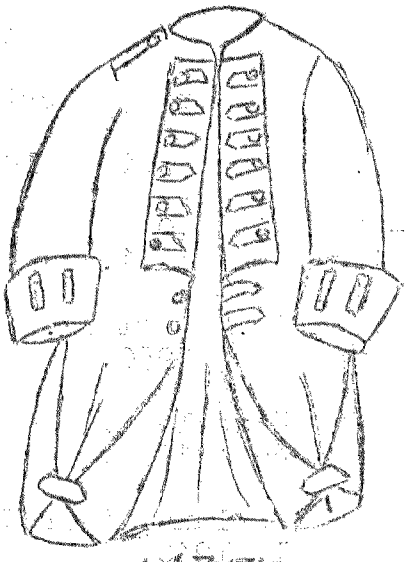

1750

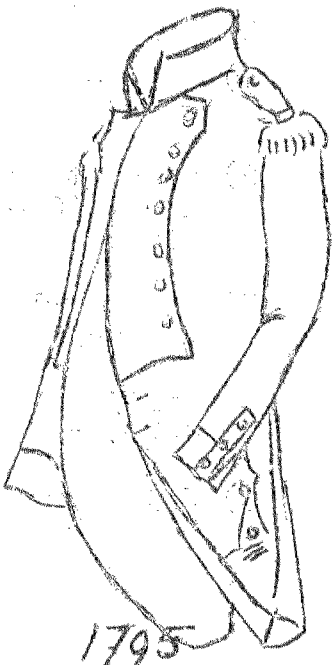

1795

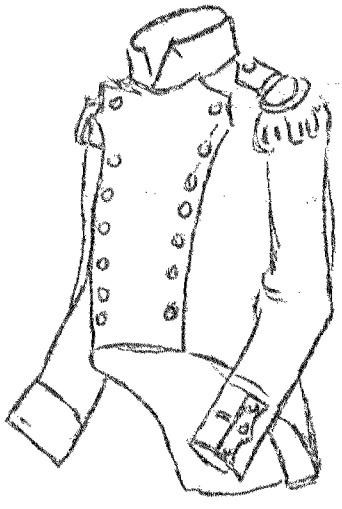

1810.

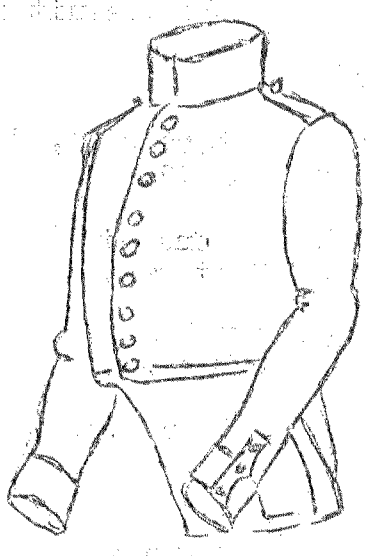

1820.

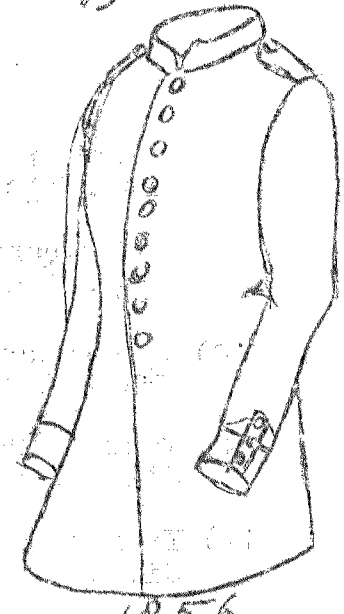

1856.

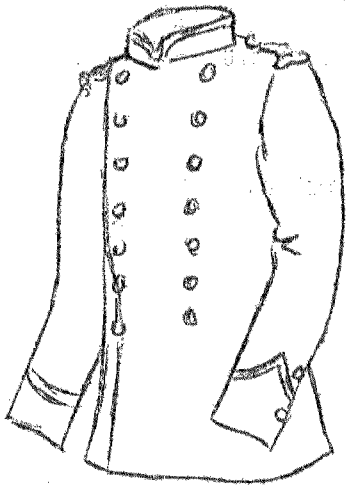

1867.

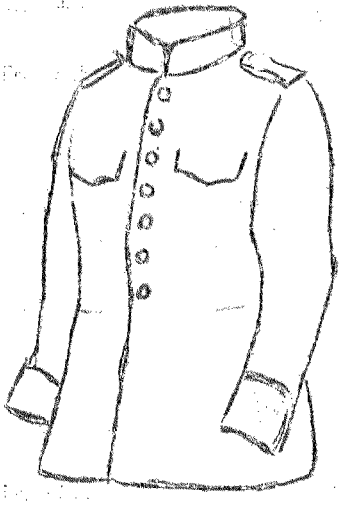

1912.

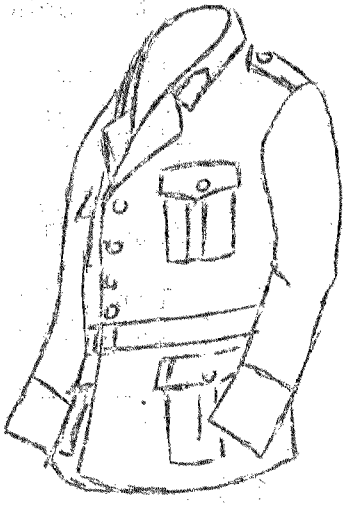

1945

Rotterdam. Voor mij is dat aanleiding om de mij bekende boeken hierna te vermelden:

1) de 13-delige uitgave van de Krijgsgeschiedkundige afdeling van de Generale Staf, Staatsdrukkerij 1955.

2) Beknopt overzicht van de Krijgsverrichtingen der Kon. Landmacht 10 - 19 mei '40.
Uitgave Ons Leger, Sijthof Leiden 1947.

3) Onze oorlog 10 - 14 mei 1940
Moorman's Periodieke Pers 1941.

4) Strijd om ons Luchtruim, Hoogterp,
Gebr. van Cleef, Den Haag 1950.

5) Vijf dagen oorlog in Nederland, door Visser,
Gebr. van Cleef, Den Haag 1946.

6) Slagschaduwen over Nederland, door W.A. Poort en Hoogvliet,
uitg. Vliegwereld Bibl. 1946.

7) Dodendam, de strijd om de Afsluitdijk, door O. Ebbens en
E. Wijba,
Keurboekerij 1947

8) De Zwarte Duivels van Rotterdam, door B. Honselaar,
Uitg. Wijt, Rotterdam 1948.

9) De Vuurproef van het Grensbataljon, door E.P. Weber,
Uitg. Van Lochem en Slaterus, Arnhem 1950.

10) Dodenwacht bij onze gevallenen, door G. Hoek,
Uitg. Gebr. Zomer Keuningss, Wageningen.

11) Tussen Vuur en IJzer, door H.v.Heerd,
Uitg. Boom, Meppel.

12) Ypenburg, door H. Kuiper,
Uitg. Brandenburg, Sneek 1946

13) Terugtocht uit de Peel, door L. Huysing, 1940
Uitg. ?

14) Commandopost Z.66, door H. van Hoof
Uitg. Scheltens en Giltay, Amsterdam 1940.

15) Military Operations in the Netherlands, door Lt.kol. P.L.G. Doorman,
Allen Sunwin, London 1944.

16) Nederlandse Vliegers in het Vuur, door Küpfer.
Uitg. Vliegwereld Bibl. Haarlem 1945.

17) Alarm, Starten! door Broekmeijer,
Uitg. Born, Assen 1945

18) Hu.-Bo.-Be, door S.J. Postma,
Uitg.Born, Assen 1945.

19) De Meidagen van '40 en hun 20-jarige voorgeschiedenis van Gen. Wilson.

Er zijn natuurlijk meer boeken, die de Meidagen beschrijven, Ik denk hierbij aan de diverse Korps- of Regiments-gedenkschrif-

ten, de boeken zoals "Zij vochten op de Zeven Zeeën" door K.W. L. Bezemer, uitg. Mij W. de Haan N.V. Zeist, "Een halve eeuw Militaire Luchtvaart" door Kol. Jhr. R.W.C.G.A. Wittert van Hoogland, Staatsdrukkerij en Uitgeversbedrijf, Den Haag juli 1963.
Zo is b.v. het boek "En morgen de Hele Wereld" door L.J. Hartog, ingeleid door Gen. Mr. H.J. Kruls (uitgave van Holkema-Warendorf N.V., Amsterdam) een van de vele boeken die terloops de Meidagen meenemen.
Zeer recent kwam het boek "De Slag om de Residentie" door E.H. Brongers, uitg. Hollandia Baarn 1968 van de pers, een boek, dat ik van harte kan aanbevelen (misschien overbodig gezien de goede recenties in de landelijke en plaatselijke dagbladen.)
Van deze zelfde schrijver verscheen reeds een prismapocket no. 843, getiteld "De Oorlog in Mei 1940", terwijl binnen afzienbare tijd een boek over de strijd op en om de Grebbeberg van hem verwacht wordt.
Voorts vermeld ik nog "De Meidagen van '40" door D.H. Couvee, een Ooievaarspocket no. 52/53.
Ik meen dat er nog veel meer te vinden is. Zo denk ik aan de vele fotoboeken over de 2e W.O., die allen wel bekend zullen zijn en die toch altijd in meer of mindere mate de Meidagen belichten.
In de overtuiging dat ik niet volledig ben geweest hoop ik t.z.t. met Uw medewerking deze lijst te kunnen uitbreiden.
Schrijft U gerust!

E. Van de overige studie-afdelingen werd helaas geen copy ontvangen. Wel zegde de afdelings-correspondent KLu ons toe in het volgende nummer weer present te zijn.
Mogen wij van de andere correspondenten gelijkluidende berichten verwachten?

IV. ARTIKELEN VOOR EN DOOR DE LEDEN

A. WERVIK - Stad op drie grenzen.

Met een stijlvol raadsbesluit aanvaardde de gemeente WERVIK, de zuidelijkste Nederlands-talige stad in Europa, in beginsel het monument ter herinnering aan Willem George Frederik, tweede zoon van stadhouder Willem V, aldaar ernstig gewond bij de verdediging van de plaats tegen de troepen van de Franse Revolutie. De naam van de prins werd verbonden aan het plein waar het gedachtenisteken zal worden opgericht: eerste Frederiksplein in de Nederlanden naar deze Frederik vernoemd! Het besluit viel samen met het 2000-jarig bestaan van Wervik. Merkwaardige coïncidentie. Dat de Nederlands-Franse taal en Belgisch-Franse staatsgrens dwars door deze stad loopt, moet echter nog opmerkelijker heten. Gevolg van de Vrede van Utrecht 1713. Het legt op de noordelijke Nederlanden een ereschuld, die met dit gedachtenisteken mede kan worden vereffend.
Om de morele waarde van het bij uitstek Nederlandse monument overweegt het Ministerie van Nederlandse cultuur te Brussel materieële steun, terwijl om dezelfde reden de Voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond, Dr. Jozef van Overstraeten, een aanzienlijk bedrag heeft toegezegd.
Deelden we dit laatste reeds mede in de eerste oproep, welke "Mars et Historia" zo welwillend was over te nemen, nieuw is het ontwerp, dat door genoemde voorzitter werd goedgekeurd. In overleg met het gemeentebestuur is besloten niet de gebeurtenis als zodanig te vereeuwigen. Werd op de plaats waar de latere Prins van Oranje gewond raakte te Waterloo, het feit als zodanig uitgebeeld? Daar verrees De Leeuw. In Wervik zien we straks een Adelaar, in gevecht met

Prometheus, de zichzelf verloochenende vriend der mensen. Het ontwerp is van Renco van der Gugten uit Haarlem. Treffender symboliek kon niet gekozen worden. Prometheus verzet zich in de mythologie tegen de nieuwe ideeën van Zeuss en behoedt de mensheid voor algehele vernietiging. Hij wordt hiervoor gestraft door een adelaar, die hem de lever uitpikt. Na een lange en bange geschiedenis komt het roofdier aan zijn einde en treedt het uur der bevrijding in. Na een lange en bange geschiedenis komt een andere roofvogel in Waterloo aan zijn einde en werd datgene bereikt, waarvoor anderen in Wervik reeds hun leven gaven.
De opdracht van het monument zal danook luiden:

"14 september 1793 werd Prins FREDERIK, tweede zoon van"
" stadhouder Willem V, ernstig gewond bij de verdedi- "
"ging van WERVIK tegen de troepen van de Franse Revolu-"
"tie. In afweer van agressie (Prometheus en de adelaar)"
"eren wij hen, die rondom Wervik voor recht en vrij- "
"heid hun leven waagden."

Hier raken we de diepste betekenis van het gedachtenisteken. Mag het opvallend heten, dat de inzet van de strijd juist een Nederlandse grensstad betrof en wel in dubbel opzicht, die stad ligt tevens OP DE GRENS VAN TWEE WERELDEN. De troepen waartegen Frederik en de zijnen uiteindelijk het onderspit dolven, waren die van het Schrikbewind onder Robespierre, de dictator bij uitstek. De worsteling viel in het jaar I van de nieuwe jaartelling, 1793 jaar na de geboorte van een toen geloochende Christus. Wie de woorden leest, die de 19-jarige Frederik tot zijn soldaten sprak aan de vooravond van de 14e september, zal erkennen, dat het vaderland alléén niet de inzet was. Het raakt hier ook een ideologie. Daar het Schrikbewind uitsluitend raakpunten telt met de praktijken van de Octoberrevolutie en die van het Rode Boekje, is het teken van een beklemmende actualiteit.
De Adelaar van Wervik als symbool van AGRESSIE houdt een belangrijke waarschuwing in. Leed voorkomen is beter dan genezen en zo dient dit oorlogsmonument op concrete wijze de vrede. Het is de dwaling van onze tijd te menen, dat alleen zij de vrede dienen, die tegen geweld zijn. Tegen geweld zijn we namelijk allemaal. Wie zal zijn kind graag verminkt zien? Men houdt die verminking echter niet alleen tegen door vroom de handen te vouwen. Zij, die agressie plégen, verdienen afweer. Mag Frederik daar in eerste instantie niet in geslaagd zijn, het is de geest van Wervik die Waterloo mogelijk maakte. Daaron heeft het zo'n diepe betekenis dat zijn aide-de-camp in Wervik, Hubert George Graaf de Perponcher, als commandant van de tweede Nederlandse divisie twintig jaar later Quatre Bras bezet. Met de chef staf, Jean Victor Baron de Constant de Rebecque de Villars. Tegen de bevelen van Wellington. Zij gaven Waterloo de uitslag die wij kennen.
Als wij een monument oprichten voor Frederik en de zijnen, richten wij dit tevens op voor de Perponcher.
Nu Mars et Historia haar pagina's openstelt voor dit vergeten hoofdstuk onzer vaderlandse geschiedenis, zal het er komen. Hopelijk dit jaar.
Op 153509 van de Nutsspaarbank te Heemstede komen regelmatig grote en kleine bedragen binnen. Op één der laatste verantwoordingen stond: "Ter herdenking van Prins Frederik, 'n groot karakter, dapper, menselijk, liefdevol". Een hommage aan allen, die zij aan zij met Frederik vochten.
Waarderen wij die karakters in de vrijheid die zij verwierven.
Wilt U bij Uw bijdragen vermelden: MONUMENT WERVIK.

J.A.Bomans,
Heerenweg 154, Heemstede.

B. Op 3 februari 1969 herdacht het personeel van de Inspectie der Artillerie haar 155-jarig bestaan. Ter gelegenheid daarvan hield de Inspecteur der Artillerie, Brigade-Generaal der Artillerie A.E. Bueno de Mesquita een toespraak over de figuur van de eerste Inspecteur van dat Wapen, welke toespraak wij hier onverkort laten volgen.

De eerste Inspecteur der Artillerie

Op 3 februari 1969 was het 155 jaar geleden, dat de Inspectie der Artillerie werd opgericht.
Hieronder volgt in het kort een beeld van hen, die toen in 1841 als eerste de functie van Inspecteur vervulde, n.l. Willem du Pont.
Omstreeks 2 eeuwen geleden bevond zich in het garnizoen van de stad Maastricht, kapitein der Artillerie Antoine l'Esperance du Pont, geboren in 1707 te Rijssel. In 1751 werd zijn zoon Willem aldaar in Maastricht geboren, een voortreffelijke opvoeding genietende. Het was dan ook in die tijd geen wonder, dat deze zoon reeds op omstreeks 15-jarige leeftijd als cadet bij de compagnie van zijn vader in dienst trad.
In 1770 werd Willem du Pont benoemd tot onderluitenant, 19 jaar oud, en vier jaar later tot ordinair-meester-vuurwerker. Via de rang van kapitein-luitenant werd hij in 1787 kapitein en commandant van de compagnie van zijn vader, die inmiddels door de Raad van State was benoemd tot kolonel en chef van de Nederlandse Artillerie en bekend stond als een uitmuntend artillerie officier, schrijver van een werk in 4 delen over de artillerie-wetenschappen en van een werk in 2 delen over de ernst- en lustvuurwerken.
In mei 1793 werd Willem du Pont Majoor en in december van datzelfde jaar luitenant-kolonel, belast met het bevel over de artillerie tijdens de veldtocht in de Zuidelijke Nederlanden van 1793 tot 1794; van 20 - 30 april 1794 was hij aanwezig bij het beleg van Landrecies en op 26 juni 1794 nam hij deel aan de slag bij Fleurus.
Toen daarop in het vroege voorjaar van 1795 ook in Holland de revolutie uitbrak, kon luitenant-kolonel du Pont zich niet verenigen met de nieuwe toestand in de Bataafse Republiek, nam ontslag en - trouw aan het Huis van Oranje - week uit naar Duitsland.
Eind 1799 werd op het eiland Wight ten Zuiden van Engeland een Hollandse brigade geformeerd, waarbij een bataljon artillerie à 6 compagnieën is ingedeeld; dit bataljon stond onder commando van luitenant-kolonel du Pont. In 1802 werd deze brigade weer opgeheven.
In 1806 was hij als kolonel terug in Duitsland, in dienst bij de Nassausche erfstaten en in december 1813 keerde hij na de "bevrijding" van Holland weer terug naar zijn vaderland in het gevolg van Prins Frederik, de 2e zoon van de latere Koning Willem I en lange jaren Grootmeester der Artillerie.
Bij Besluit nr. 67 benoemde de Souvereine Vorst Willem I kolonel du Pont per 3 februari 1814 tot Generaal-Majoor bij de Armée en tot Inspecteur-Generaal der Artillerie en bij Besluit nr. 15 per 23 maart 1814 tot Luitenant-Generaal.
"Wegens zijn betoonde moed tijdens de veldtocht van 1793-1794 in de Zuidelijke Nederlanden en zijn beleid en trouw in latere jaren" benoemde Koning Willem I hem bij Besluit nr. 16 van 8 juli 1815 tot Commandeur der Militaire Willemsorde.
"Als bewijs van genegenheid aan verschillende onderdanen, over welker diensten Zijne Majesteit steeds reden heeft gehad van ten uitersten voldaan te zijn" en "bij gelegenheid der vestiging van de Koninklijke macht en de inhuldiging" verhief Koning Willem I Luitenant-Generaal du Pont bij Besluit La.F.F. van 16 september 1815 in de adelstand met de titel van Baron, overgaande bij recht van eerstgeboorte.

Per 1 januari 1818 werd het Inspectoraat-Generaal der Artillerie opgeheven (KB no 27 van 27 december 1817) en Luitenant-Generaal Baron du Pont benoemd tot Chef van het Departement van de Grootmeester der Artillerie, welk departement alle zaken ging behartigen van de opgeheven Inspectie.
Op 67-jarige leeftijd volgde dan een half jaar later zijn pensionering en, nog steeds ongehuwd, 11 jaar daarna zijn overlijden in 1829 te Lausanne in Zwitserland.
Tenslotte nog dit: Hij werd beschreven als een beschaafde man met hoffelijke omgangsvormen en een kundig artillerist, die als Inspecteur-Generaal der Artillerie met grote kracht van 1814 af aan de wederoprichting van de Nederlandse Artillerie heeft gewerkt.

C. DE GOEDE OUDE TIJD ..... (deel V)

Onze reeks herinneringen vervolgende, bladeren wij wederom in het Jaarboekje van den Hoofdcursus van 1911, Alle cursisten waren lid van het Ondersteuningsfonds, waarvan het bestuur werd gevormd door Fonkert, Bloema, Tulfer, Beets en Vesseur. Doel was om le en of oud-leden zo nodig steun te verlenen, want was het niet dat "ware kameraadschap jegens elkander nog steeds heerscht, eene schoone eigenschap....."?
Het jaarverslag vermeldt vele gebeurtenissen. Wij lezen over de fuif ter gelegenheid van het afscheid van de beëdigde Indische officieren: ".....het zien van deze gelukkigen werkt als een bezielend voorbeeld voor hen, die deze jaren nog moeten doorworstelen."
Na veel vroolijkheid, waarbij de wijnglazen niet leegstonden, is er een ernstig moment: "Het is de luitenant Calicher, die een ogenblik stilte verzoekt om een eeresaluut te brengen aan hen, die hier ook gestaan hadden met helm en gouden tressen, die evenals wij gezongen en gelachen hadden, die vol moed en vertrouwen op de toekomst naar Indië getrokken waren om er weldra een graf te vinden onder de palmen, gevallen voor hun Vaderland".
In het Politiek Overzicht lezen we: "De Belgisch-Nederlandse toenadering scheen eindelijk werkelijk te worden". De Belgische koning en koningin kwamen op bezoek. "Hoewel het bezoek deed gevoelen, dat de beide volken nog zeer ver van elkander afstaan, toch bleek de goede wil aan weerszijden".
Verder lazen we een verhaal over gevechten in Nederlands Indië: "Een bloedig gevecht ontstond. De blanke ruiters verrichten wonderen. De worsteling bezielde hen met bovenmenselijke krachten; zij verkochten hunne, voor 't meerendeel jonge, levens zoo duur mogelijk. Men vocht met de klewang, met messen, met nagels en met de tanden".
Tenslotte het eerste couplet van het gedicht "Verwijt":

Eens had ik je lief
En ik meende 't oprecht
Maar je wilde spelen
En toen werd je slecht.

Bl.

D. Schade en last der inkwartieringen te Venlo in de oude tijd.

In 1603 klaagt Leonard van Lom, dat hy veel schade heeft geleden, omdat de magistraat in zyn huis, dat hy in 1602 had ontruimd om zich naar een andere plaats te begeven, een hopman had ingekwartierd; dat zyn brouwkuipen en andere vaten, 't meerendeel der vensters en de zolderluiken waren verbrand en de brouwketel vol gaten geslagen. Daarenboven waren de poort en de deur dichtgehouden, zoodat het volk niet meer in de oliemolen kon komen.

Allerlei yzer- en houtwerk, dat in een afgesloten kamertje had gestaan was verdwenen; nog drie deuren met een bedstede waren verbrand, eveneens de duiventil vernield en de planken verbrand, eenzelfde lot had de stellages in den kelder ondergaan.

In 1618 klaagt Laurentius van Daal, dat sinds de magistraat een ruiter met paard in zyn herberg had gelegerd, hy alle klandizie en nering allengskens verloren had, omdat die handige ruiter de haver van de paarden zyner gasten wegnam. Ook de gastheer zelf was niet verschoond gebleven want de ruiter had hem een zyde spek ontstolen.

In 1619 klaagden de erfgenamen van Godard van Loen, dat by de gehouden veiling van hun huis, geen kooper is komen opdagen, hetgeen zy toeschryven aan het feit, dat een sergeant-majoor ingekwartierd was.

In 1637 schryft Dirk Didden: "Der burgermeister sall believen te gedincken ein ander biljet te doen insinueeren aen desen onverlaeten Vendrich (vaandrig) om gein reden te hebben mehr langer in myn huys te comen, om te voorkomen die beweiselycke dreigementen tegen myn leven".

In 1645 lamenteert Johan van Lith, Maasschipper, dat zyn woning gelegen tegenover de H.Geestkerk en van 1637 af, toen de stad door de Spanjaarden heroverd werd, altyd met officieren belast, door die officieren geheel en al is vernield en dat hy gedurende die 8 jaren geen stuiver huishuur gebeurd heeft. In 1645 ging de stadsbode Jacob Boesten de in dat huis aangerichte schade opnemen en noteert in zyn verslag: "Voor int huys, int stoeffken (kamertje) dat sittwerck ende kacheloven, de polincksteen (gootsteen), in die kuecken den aenrichtkast achteraeff mit den bodem en schapen; noch in die kuecken een bedstaet (bedstede), daervan noch ein stuck is; noch in die kuecken ein groete turffkist, noch dat affmaecksel van de kuecken, die paneelen in stucken, noch 2 schapen in de spint (provisiekast) onder die trap, noch den estrick (ingelegde) vloer, diverse reysen mit tiegelsteyn gelapt, noch in die andere camer die bedstaet door een schrienwercker te ernuyweren off repareren; tegen die glasen aen die kuecken platte royen (roeden) twee off drye, op die camer twee sielkisten (kisten voor vrouwelijke kleeding stukken) dexels aff; noch eenen dexel mit paneelen oick van daer; noch dat rollbedt (verplaatsbaar bed); noch op die andere camer een duerken en treckbedt; noch die camerdeur mit paneelen halff van daer; noch een bedstaet ende een duer ende beschutzel van dar. Noch den herdt ende afmacksel repareren mit die vallende locht. Op den solder ein affgemackt kamerken met ein nieuw bedstadt ende 2 trappen, 4 solderloucken, 2 kamerdueren mit die sloitten (sloten); onder dat dack eenen solder uytgebraeken, noch 3 glaser uyt ende die ander gebroeken. Noch 3 kleine vinsters ende 3 groote vinsters van dat dack. In die goit (goot) dat loid (lood) uitgesneden. In den kelder den estrick opgebraeken, noch 2 taefels al van daer die trap in den kelder. Noch overal had muerwerck te repareren".

In 1647 klaagt Nicolaas van Lom, zoon van Seger van Lom en Anna de Puth, en vaandrig van een compagnie Hoogduitsche voetknechten in dienst van den Koning van Spanje, dat zyn huis gelegen op het Schriksel naast het groot huis, dat zyn zwager Gisbert Gelrom toebehoort, tegenwoordig geheel is vernield, omdat het gedurende 6 jaar tot logement van soldaten heeft gediend.

Jan Hendriks bezat in 1649 een huis gelegen aan de Vleeschstraat naast het huis van wylen Martinus de Puth en dat van Jacob Teutiëns. Vanaf 1637 was het gebruikt als logement voor officieren en ander krygsvolk, maar "niet sonder grooten ende bitterlycken merckelicken schade". Het was intusschen wel 1000 daalder in waarde gedaald en zoo geruineerd, dat het slechts na een behoor-

lyke reperatie bewoonbaar was. Bovendien had de eigenaar gedurende de 11 jaar, dat het voor logement der militairen gediend had, geen cent huur genoten.

In 1649 jammert Beel Hagens, wonende te Dordrecht, dat haar huis gelegen aan de Jodenstraat te Venlo sedert 1627 gediend heeft tot logement van officieren "niet sonder merckelicke beschaedinghe".

In 1650 horen wij dezelfde klacht van Hendrik van Darth en G. van Croonenborgh aangaande hun huis gelegen aan de Oude Markt en sedert 1637 voor logement van officieren in gebruik. Gedurende 13 jaar hadden zy geen huur genoten.

In 1650 klaagt eveneens Marcelis in de Betouw, dat zyn achterhuis gelegen in de Begynengang door de inlegering van militairen zeer is beschadigd aan dak, zolder, trap, deuren, vloer en anderszins.

In 1651 verzoeken Joachim Koninex en Paulus Stassen, dat de magistraat den vaandrig Piccard uit hun huis gelegen aan de Peperstraat zullen doen vertrekken, omdat zy het tegen Paschen aan anderen willen verhuren. Sinds 1637 had het gediend niet zonder aanzienlyke schade voor logement van militairen en hadden zy gedurende dien tyd geen cent huur ontvangen.

Hendrik Goetsen, burger van Roermond, had een huis aan de Steenstraat, bewoond door den opperwachtmeester de Bruyn. Gedurende 8 jaar waren er officieren ingekwartierd geweest en in 1651 was het geheel vervallen.

In 1652 klaagt Anna Raets, dat haar huis gelegen aan de Tegelpoort "t'eenemael van de soldaten verdestrueert is ende t'eenenmael dackloos geworden" en dat zy sinds 1637 geen huur ontvangen heeft.

Van 1637 tot 1655 had de magistraat het huis gelegen aan de Vleeschmarkt en toebehoorend aan Hendrik van Gevenich, gewezen burgemeester der stad en rentmeester der domeinen, aan officieren verhuurd, die het huis aanmerkelyk beschadigd hadden, vooral kapitein Burckloe en zijn knechten. Deze hadden kisten, vaten etc opgeslagen en by het vertrek van den kapitein waren bedden, bedsteden, tafels, lynwaad etc ter waarde van *f* 450.--, hetgeen de rentmeester als serviesgeld door de magistraat was opgelegd, verdwenen. Bovendien had de eigenaar van 1637 tot 1644 geen huur ontvangen.

In 1655 klagen Hendrik in de Betouw en Christina, zyn zuster, dat de magistraat hun huis gelegen aan het Maasschriksel naast het huis van Jan Heyligers en dat van Anna van Lom, sedert 1637 aan soldaten heeft verhuurd, zoodat het geheel vervallen is.

In 1660 komt de gewezen stadsrentmeester Johan van Aerssen, die door den last der inkwartiering reeds zyn nering verloren had, ook nog tot de ontdekking, dat de paarden van ritmeester Don Carlo de muren van zyn achterhuisje hebben ingetrapt.

Uit deze voorbeelden uit de Spaanse tijd moge blijken, dat de bouw der kazernes aan de Roermondse poort in 1732 werkelijk een verlichting zal zijn geweest, zowel voor de magistraat als voor de inwoners van de stad. Deze twee kazernes met haar drie verdiepingen werden op stadsgrond en op stadskosten gebouwd. Tijdens de bombardementen in 1944/45 werden zij herhaaldelijk getroffen en werden de resten na de bevrijding opgeruimd.
Bij het opmaken der kostenbegroting rekende de magistraat voor de bouw nodig te hebben:
16.500 pannen ad *f* 35.-- per duizend kostend met de vracht 557 gld. 10 st
132.000 stenen ad 14 gl. " " " " " vracht 6048 gld.

200 karren kalk ad 11 gld. de kar met beslaan en vracht	2200 gld.
1200 karren zand ad 7 st. de kar	420.gld.
aan spykers	900 gld.
348 ankers, ieder anker van 12 pond, maakt 4176 pond ad 7 st. het pond	1461 gld.13st.
aan sloten en hengsels	160 gld
aan hout	17790 gld
arbeidsloon voor metselen en pleisteren	4600 gld
arbeidsloon voor timmerwerk	9500 gld
het maken van het dak, van binnen gesmeerd	530 gld
verven der gebouwen	138 gld
glazen met lood en arbeidsloon	336 gld
Totaal	44661 gld 2st.

10 juli 1732 had aanbesteding plaats. De laagste inschrijver was Peter Behet voor de som van 26800 gl. Hollandsch en nadat deze voldoende borgtocht gesteld had, werd hem het werk door de magistraat gegund. 12 april 1733 toen de aannemer het grootste deel der materialen nodig voor de bouw bij de hand had en de fundamenten gelegd had, werd hem de eerste termijn door de stadsrentmeester uitbetaald. 21 oktober van hetzelfde jaar, toen de kopgebinten met het kopwerk en de buiten- en binnenmuren klaar waren, geschiedde de betaling van de tweede termijn; en toen in december 1733 de hele bouw voltooid was werd 21 februari 1734 de derde termijn uitbetaald na aftrek van 2000 gl.Hollandsch, welke volgens art. 48 van het bestek moeten blijven staan, totdat de aannemer zijn werk nog een jaar zou hebben onderhouden. Om de juiste som van de kosten van de bouw der twee kazernes te kennen moet men, omdat er onvoorziene posten bijkomen, de stadsrekenboeken van 1732 tot 1734 raadplegen. Zo staat in het stadsrekenboek van 1732: "Betalinghe gedaen tot het opbouwen van die nieuw casernes buyten die nieuw Ruremondtsche poorte, aencoopen van huys ende moeshove tot deselve dienende". Volgens ordonnantie van 14 juli 1732 betaald aan meester Peter Behet, minsten aannemer in 't besteden der barakken, voor strykgeld 15 Rijksd., doet alhier in rekening, de schelling tegen 8 st. gerekend, 48 gl.
22 augustus 1732 aan Mr. Peter Behet ten behoeve der metselaars aan de kazerne arbeidende, voor het leggen van den eersten steen betaald 3 Rijksd. of 9 gl.12 st. Aan Joris Minten en diens kinderen voor de kooppenning van hun huis en moestuin, geincorporeerd tot de kazerne, betaald 150 patacons, doet alhier 480 gl.
Aan J.C. Aerssen voor het afbreken van twee stalletjes ten behoeve als boven betaald 16 Rijksd., doet alhier 51 gl.4st. Aan diverse personen voor hun afgegraven moestuinen, na voorgaande meting, en iedere roede volgens ordonnantie der magistraat van 31 oktober 1732 betaald ad 3 Rijksd. en bestaande in 41 roeden en 12 voeten beloopt te samen 124 Rijksd. 2 schellingen, 2 oorts, makende in deze rekening 337 gl. 12. st. 2 oort. Aan de aannemer Mr. Peter Behet voor het opbouwen en maken van de kazernen volgens het bestek voor de eerste termijn betaald de som van 8933 en een derde gl. Holl. doet in munt dezer rekening de Rijksd. ad 64 st. gerekend, 11434 gl.13 st. 1 oort.
In het stadsrekenboek van 1733 staat: "Naedere betalinghe by den Rendaet gedaan tot het opbouwen van die nieuwe casernes buyten (sic: die nieuwe Ruremondtsche poorte). Volgens ordonnantie van 21 October 1733 betaald aan Mr. Peter Behet voor den tweeden termyn de som van 8933 en een derde gl Holl., doet alhier rekening, de schelling ad 8 st. gerekend, 11434 gl.13 st.1 oort.
21 Februari 1734 aan denzelfden ter fine voornoemd betaald voor den laatsten termyn 6933 en een derde gl.Holl., dit alhier in rekening 8874 gl.13 st. 2 oort.
Alsnog aan denzelfden voor buitengewoon werk 26 Februari 1734 betaald 141 gl.5 st.Holl, doet alhier 1806 gl.8 st. Aan Mr. Peter Behet voor eenige gedane uitgaven tot de barakken buiten het bestek gedaan, betaald 25 gl.Holl, dus alhier 32 gl.
Aan den heer ingenieur Meyboom betaald de som van 32 patacons voor zyn

moeiten en buitengewone devocien gedaan wegens het opbouwen der voorn. kazernes, dus alhier 99 gl.4 st.
Volgens ordonnantie van 7 Juni 1734 betaald aan Mr. Peter Behet 1000 gl.Holl. in korting van de 2000 gl.Holl., die tot verzekering voor de gemaakte kazernes moesten blyven staan, dus alhier 1280 gl.
Aan Mr. Peter Behet nog betaald 1000 gl.Holl. zynde 400 Ryksd. met welke en de vorige 1000 gl.Holl volgens ordonnantie van 7 Juni 1734 aan hem geteld, de 2000 gl.Holl. zyn voldaan, doende alhier deze betaling van 1000 gl.Holl. 1280 gl.
Telt men deze posten bijeen, dan vindt men, dat de gehele bouw der kazernes met gekochte perselen grond etc. aan de stad gekost heeft 36639 gl 3 st.6 oort Kleefsch. Kleefsch geld was het geld, dat toen in Venlo normaal in omloop was.
Lange tijd zijn deze kazernes door de stad onderhouden, waartoe zij wegens de dienst van kazernering verplicht was.
28 maart 1846 nam het Rijk de kazernegebouwen van de gemeente over n.l. de twee kazernes aan de Roermondsche poort, de z.g. artillerie-kazerne of kogelpark aan de Jodenstraat en het oude Minderbroeders-klooster (cavallerie kazerne), bij welke overname de stad ingevolge K.B. van 20 februari 1846 werd ontslagen van de verplichting van onderhoud van bovengenoemde kazernegebouwen.
De twee kazernes aan de Roermondsche poort dienden in 1940 nog tot garnizoensmagazijn en kazerne der Kon. Marechaussee. De z.g. artillerie kazerne werd na de ontmanteling der vesting verkocht als magazijn en na het vertrek der cavallerie uit Venlo in 1913 werden deze terreinen door de stad overgenomen om er een woonwijk van te maken, dat in 1944/45 voor een groot deel werd weg-gebombardeerd.

Mr.P.L.J.M.A. Müller, Venlo.

V. MILITARIADE

Waarin tevens verwerkt de rubrieken "OP VERKENNING VOOR U", "UIT DE VAKPERS" en "NIEUWE UITGAVEN".

A. Uit het door ons ontvangen jaarverslag over 1968 van de "Stichting Vrienden van de Vesting Naarden" willen wij gaarne vermelden, dat -
- de in 1967 voortgezette restauratie van de wallen van het bastion Turfpoort ertoe heeft geleid, dat de muren en aardewerken aan de W-zijde, inclusief de saillaut geheel zijn afgewerkt.
- met de inrichting van de mortierkazemat Y tot museum goede vorderingen werd gemaakt. De oorspronkelijk als schuilplaats bedoelde ruimte (boven) is gewijd aan "Naarden in de 2e Wereldoorlog". De trap afgaande wordt de bezoeker verplaatst in de periode 1875-1890. Van elke ruimte, oorspronkelijk bestemd resp. voor verblijf van 48 manschappen, 3 officieren en voor mortiermissen (3), projectielenkamer en kruitkamer, is een gedeelte door glas afgescheiden en ingericht als in 1875 bedoeld. De ruimte, oorspronkelijk bestemd voor onderofficieren, is zodanig ingericht, dat men een beeld verkrijgt van de Naardense garnizoens-infirmerie ± 1875 en van de oprichting van het "Nederlandsche Roode Kruis".
- in gebouw X een cantine is ingericht ten gerieve van de Museumbezoekers.
- de mogelijkheid om begunstiger te worden van de stichting kan worden gerealiseerd door *f* 5.-- (minimaal) te storten op giro 596767 ten name van: Penningmeester Stichting Vrienden van de Vesting Naarden, te Naarden.

B. Aan het jaarverslag 1968 van de "Stichting Vrienden van het Historisch Museum der Koninklijke Marechaussee" ontlenen wij als belangrijkste punt, dat het in de bedoeling ligt binnen afzienbare tijd een eigen museum te gaan bouwen in Apeldoorn. Het museum is nu nog gevestigd aan de Westersingel 12 te Rotterdam, alwaar U hartelijk welkom bent! Begunstiger van de stichting kunt U wor-

den door minimaal ƒ 3.-- te storten op giro 150300 ten name van Penningmeester St.Vrienden van het Hist. Museum KMar te 's-Gravenhage. Indien U bij Uw storting vermeldt: "Gaarne toezending Overzicht" ontvangt U als nieuw-ingeschrevene gratis het boek "Beknopt overzicht van de geschiedenis van het Wapen der Koninklijke Marechaussee".

C. Van het Koninklijk Militair Invalidenhuis op Bronbeek ontvingen wij een overzicht van het dienstjaar 1968, met daarin als meest vermeldenswaardige feiten:
- 'n bezoekersaantal van het museum, dat tegen de 14.000 ligt,
- 'n lijst van schenkingen, die o.a. vermeldt twee herinneringsdoeken en de oorlogsvlag van Andjing NICA (Infanterie V) en een verzameling van 29 nimmer gepubliceerde particuliere foto's, betrekking hebbende op de capitulatie van Japan (resp in de baai van Tokio en de baai van Timor)
- de plannen voor 1969, die o.m. de voltooing van de zaal topografie van Ned. Indie, de Atjeh-zaal en de zaal Ned.Indië contra Japan omvatter.

D. De vlootdagen van de Koninklijke Marine zullen dit jaar in Den Helder op 27, 28 en 29 juni worden gehouden.

E. Van 6 t/m 9 juni a.s. zal voor de eerste maal na de tweede wereldoorlog een reunie worden gehouden van R.A.F. vliegers en pilotenhelp(st)ers in Heer (L.)

F. Aan het Vaderland van 8 februari 1969 ontlenen we het volgende "Noodsein over scheepscollecties" van de hand van de heer Th. H. Dragt.

"Wanneer niet op korte termijn beslissingen worden genomen in verband met de verbouwing van 's Lands Zeemagazijn aan het IJ te Amsterdam tot Rijksmuseum voor de Scheepvaart bestaat het gevaar dat een deel van de belangrijke maritiem-historische collectie, die Nederland bezit, verloren gaat.
Door ruimte en geld-gebrek lijdt de collectie van het Historisch Scheepvaart Museum in Amsterdam ernstige schade, een schade die, met het verstrijken van de tijd een steeds grotere omvang gaat aannemen. Grote aantallen scheepsmodellen en schilderijen staan door ruimtegebrek in vochtige, soms zelfs natte kelders, dicht opeengepakt.
Met de collectie scheepsmodellen uit de voormalige "Modelkamer der Marine" die omstreeks 1885 door het toenmalige Departement van Marine werd overgedragen aan het Rijksmuseum, blijkt het er slecht voor te staan.
In de loop van de tijd heeft de collectie door vervoer, opslag en slecht onderhoud zodanig geleden, dat vele van de modellen grondig gerestaureerd moeten worden.
De modelkamer der Marine is gesticht door de heer J.P. Asmus in de jaren na de bevrijding van de Franse overheersing. Hij verzamelde alle modellen, die nog aanwezig waren in de diverse modelkamers der landswerven. Daarnaast heeft hij die collectie aangevuld met al die voorwerpen, die in de marine aanwezig waren en afgedankt werden.
Deze verzameling is voor het eerst in 1858 beschreven in een "Catalogus der verzameling van modellen van het departement van marine" en werd samengesteld door J.M. Obreen, die in de zeevaartkringen van die dagen reeds bekendheid had gekregen als redacteur van het "Tijdschrift toegewijd aan het zeewezen".
De catalogus werd op wens van de toenmalige minister van marine uitgegeven "om de kostbare verzameling beter bekend te maken en het bezoek daaraan te bevorderen".
De inleiding getuigde verder van het voornemen de verzameling

niet als afgesloten te beschouwen en bevatte de verzekering "dat men te allen tijde zal streven ze in het nieuwere gedeelte op de hoogte van de tijd te houden en dat men wat het oudere betreft, ze bij iedere geschikte gelegenheid zal trachten te verrijken".
Van deze verrijking is bijzonder weinig terecht gekomen om over het "op de hoogte van de tijd houden" maar niet te spreken.
In het jaar 1878 nam de onttakeling van de collectie der modelkamer een aanvang. De eerste palen voor het Rijksmuseum werden de drassige bodem van Amsterdam ingeslagen en met hen de collectie.
Uit tal van rijkscollecties zou een "Nederlands museum voor geschiedenis en kunst" gevormd worden, dat zich in het te stichten gebouw zou kunnen ontplooien.
Op 1 maart 1878 richtte de minister van binnenlandse zaken zich tot zijn ambtgenoot van marine met het verzoek in verband met de oprichting van een afdeling, gewijd aan de geschiedenis van Neerlands zeewezen, dié voorwerpen te mogen ontvangen uit de modelkamer, die vanuit historisch oogpunt waarde hadden, zoals het buitgemaakte wapen van de "Royal Charles" en relieken van Barentsz. en Heemskerk.
De minister van marine kon met dit voorstel accoord gaan, mits de koning toestemde in deze "plundering" van de modelkamer.
De minister van binnenlandse zaken haastte zich echter te schrijven, dat zulks toch in het geheel niet nodig was, want de voorwerpen bleven rijkseigendom en zouden alleen maar verplaatst worden.
Uiteindelijk ging marine akkoord met de totale overdracht, zodat in 1878 de hele modelkamer in het bezit van het ministerie van binnenlandse zaken kwam.
Deze instantie had oorspronkelijk het plan om het grootste deel van de collectie over tal van musea te verspreiden. Bijtijds kwam men echter tot het besef dat "de waarde van de collectie zat in de eenheid".
Tot 1927 is de verzameling uitgestald geweest op de Oostelijke binnenplaats, waarbij het geheel langzamerhand achteruit ging.
In dat jaar werd binnen het rijksmuseum een herindeling tot stand gebracht in de afdeling Nederlandsche geschiedenis, met het gevolg, dat de oude modelkamer de oostelijke binnenplaats moest ontruimen.
Na de oorlog werd van vele kanten kritiek geleverd op de opvattingen, die het departement van onderwijs, kunsten en wetenschappen er t.a.v. de modelverzameling op na hield.
"Het mag nooit de bedoeling zijn, de elementen van studie, documentatie en conservering van cultuurgoederen te verwijderen en slechts een show van de grootste pronkstukken te laten voortbestaan", aldus de mening van historici uit die dagen.
Op initiatief van het Rijksmuseum werd voor een deel der verzameling naar een nieuwe behuizing uitgezien. Tegelijkertijd zou men dan de collectie van het Historisch Scheepvaartmuseum, die ook al met enorm ruimtegebrek te kampen had in het nieuwe Scheepvaartkundig Museum kunnen opnemen.
Op een dergelijke manier kon een collectie authentieke scheepsmodellen, kaarten, schilderijen en nautische gebruiksvoorwerpen bijeengebracht worden, die tot de rijkste en belangrijkste ter wereld kon worden gerekend.
De behuizing van dit nieuwe Rijksmuseum voor de Scheepvaart werd gevonden toen het ministerie van marine het 's Lands Zeemagazijn aan het IJ in Amsterdam voor dit doel ter beschikking stelde.
Vanaf die tijd is er overleg gaande tussen de diverse instanties over de vraag, wie de restauratie en de inrichting van het gebouw moet bekostigen.
Het huidige ministerie van CRM staat op het standpunt, dat Amsterdam dit bedrag op tafel moet leggen, dan is het rijk bereid om de exploitatie en het jaarlijks onderhoud ter hand te nemen.
Op dit ogenblik bestaat er een werkgroep, die in hoog tempo tot een ruwe schatting der restauratiekosten moet komen, waarna B. en W. van Amsterdam aan de raad om toestemming moeten vragen voor de uitgave van dit bedrag.
In afwachting van het moment, waarop het nieuwe museum betrokken kan

worden, hebben zowel het Rijksmuseum als het Historisch Scheepvaartmuseum de restauratie van de modellen ter hand genomen.
De belangrijkste modellen komen voor in de verzameling van het Rijksmuseum.
Na 1930 is de modelkamer der marine in depots opgeborgen. Deze situatie kon niet bepaald gunstig worden genoemd voor de kwaliteit van de voorwerpen. Toen de situatie, waarin de modellen zich bevonden bekend werd, besloot het Rijksmuseum tot de oprichting van een afdeling scheepsrestauratie. Deze oprichting was een ommekeer in de aanpak van het onderhoud.
Allereerst werd een vakkundig scheepsrestaurator gevonden, die op wetenschappelijk gebied gesteund werd door een conservator.
De huidige restaurator, de heer Ketting, heeft een geheel instrumentarium kunnen aanleggen, waarmee hij de schepen restaureert. De nauwkeurigheid komt in 't bijzonder tot uitdrukking wanneer men de originele tandartsboor ziet, die bij dit werk gebruikt wordt.
Bij aanvang van de restauratie wordt het schip eerst van alle kanten gefotografeerd, zodat men na de aftakeling nog precies weet, hoe alles gezeten heeft. Verschillende onderdelen van het tuigage worden dan nog eens apart getekend, zodat het latere optuigen van het schip geen moeilijkheden behoeft op te leveren.

Dit nauwkeurig aftuigen neemt bijna de helft van de tijd van de restauratie in beslag. Daarna wordt het benodigde nieuwe tuig op een daarvoor speciaal geconstrueerde touwslagmachine geslagen, zodat de heer Ketting kan beschikken over iedere juiste dikte en soort, die in een bepaald tuig vereist is.
Op de afdeling Textielconservatie van het Rijksmuseum worden de zeilen geconserveerd door ze met kunststoffen te versterken.
Het houtwerk wordt, waar nodig, gelijnd of vernieuwd, en in de originele kleuren geschilderd. Bij restauraties in de vorige eeuw had men nog wel eens de gewoonte de schepen te schilderen in de kleuren van die tijd, zodat men nu, bij de restauratie onder de gele en zwarte verf der marineschepen uit de 19e eeuw, kleurige koopvaarders uit de 17e eeuw tegenkomt.
Een restauratie kan in het totaal een tijdsduur in beslag gaan nemen van vijf maanden. Men schat dat de algehele restauratie der oude modelkamer bij het huidige tempo nog wel een mensenleven kan duren.
Het is dan ook van het allergrootste belang, dat deze restauratie afdeling van het Rijksmuseum een verdere uitbreiding ondergaat. De opslag in het Rijksmuseum tijdens de oorlog heeft de verzameling ongetwijfeld van de ondergang gered doch de achterstand die is opgelopen in restauratie moet sneller worden ingehaald."

G. De stichting "Vrienden van het Legermuseum" gaat dit jaar naast het jaarverslag 1968 een vierde aflevering uitgeven van de inmiddels befaamd geworden paperbacks "Armamentaria", die qua inhoud en illustraties de drie vorige delen gaat overtreffen (voor zover dat nog mogelijk is!)
Indien U zich tijdig van de toezending van Armamentaria no. 4 wenst te verzekeren, doet U er goed aan U nu te melden als donateur van bovengenoemde stichting à raison van minimaal f 7.50, te storten op giro 9013 ten name van Algemene Bank Nederland N.V. te Leiden en onder vermelding van: ten gunste stichting "Vrienden van het Legermuseum".

H. Aan het Voorlichtingsbulletin KL van 21 februari 1969 ontlenen we het verheugende bericht, dat het Trompetterkorps der Cavalerie weer tot leven is geroepen, nu bij wijze van vrije-tijdsbesteding door de huzaren in de Legerplaats 't Harde.
Als wij goed zijn ingelicht is dit het derde muziekkorps, dat uit de sluimering (sedert begin september 1967) is gewekt door de activiteiten van enthousiaste militairen binnen de verschillende Wapens.
Reeds eerder waren het Tamboerkorps der Koninklijke Marechaussee

gevolgd door het Trompetterkorps der Artillerie herrezen.

I. Van 26 juni tot en met 16 juli 1969 wordt in Museum "Het Prinsenhof" te Delft de 21e Oude kunst- en antiekbeurs gehouden. Van onze leden nemen daaraan deel: J. Schulman N.V. en Nijstad Antiquairs Lochem N.V.
Wij kunnen U een bezoek aan deze fascinerende beurs warm aanbevelen! Al is het alleen maar om kijkend te genieten van al het geëxposeerde schoons.

J. In Engeland wordt door de uitgeverij Hamish Hamilton te Londen een nieuwe serie boeken uitgegeven, getiteld "Famous Regiments". De redactie van de serie berust bij Lt.General Sir Brian Horrocks. De boeken kosten 21 shilling per stuk en zijn rijkelijk voorzien van illustraties.
Enige titels uit de serie:

- The Royal Fusiliers
- The Royal Norfolk Regiment
- The Queen's Royal Regiment
- The King's Royal Rifle Corps
- The Royal Flying Corps
- The Scots Guards
- The 11th Hussars
- The Black Watch

K. Bij Patrick Stephens Ltd., 9 Ely Place, London EC1, England verscheen het eerste deel in de serie "World Uniforms in colour". Dit eerste deel omvat uniformen, bidges en rangonderscheidingen van de Europese landen op dit moment. Het bevat meer dan 200 illustraties in meerkleurendruk op groot formaat papier. De prijs bedraagt (inclusief porto) 34 sh.6d.
Deel 2 verschijnt in de herfst van dit jaar en zal de overige werelddelen omvatten.

L. Bij "Bellona Publications" Ltd, Hawthorn Hill, Bracknell, Berkshire, England verschenen:

1) de series 16, 17 en 18 van de Military Vehicle Prints met o.a. de Panther-tank, Infantry-tank Mark 1, Pershing-tank en Panzerkampfwagen E 100. Kosten: per serie 4 sh.
2) het boek "Weapons of the German Infantry during World War II" door Norman E.Harms en Uwe Feist, met meer dan 80 foto's. Prijs 22 sh.9d.
3) "A guide to Military Museums" in the United Kingdom, prijs 5sh.6d.
4) "Military Field Works of 18th and 19th Century" (Europa, Amerika, Afrika) door William Holmes geschetst op 24 blz. Prijs 5sh,6d.
5) "Military Field Works of the 20th Century" met meer dan 100 schetsen o.a. van veldversterkingen in Korea en Vietnam op 40 blz. Prijs 8sh.6d.

U kunt deze boeken ook bestellen bij H. de Weerd, Middellaan 34, Apeldoorn, tfn. 05760-21181, die de Uitgeverij Bellona vertegenwoordigt in Gelderland.

M. Een "must" voor onze Artillerie verzamelaars is het bij "Stackpole Books" (Cameron & Kelkerstreets Harrisburg, Pa 17105 USA) verschenen boek van Harold L. Peterson, getiteld "Round shot and Rammers", an introduction to Muzzle-loading Land Artillery in the United States, met 57 meesterlijke platen(9"x12") varierend van de "great bronze culverins of the early Spanish explorers" tot "the deadly efficient riffles and Napoleons of the civil war" Prijs $9.95:

N. Voor de verzamelaar van onderscheidingen is het boek "The Victoria Cross 1856-1964" door Sir John Smyth V.C., M.C. (prijs 25 sh), uitgegeven bij Frederick Muller Ltd., Ludgate House, Fleetstreet, London E.C.4 England, van belang, terwijl bij dezelfde uitgever voor onze Luchtmacht historici de volgende twee boeken zeker waarde zullen hebben:

- "The Luftwaffe, a history" door John Killen, prijs 45sh.
- "The powerless ones" (over de gliders) door Michael Cumming, prijs 30sh.

O. De "Verzamelpionier" postbus 814 Rotterdam heeft de moed opgebracht een royale, goed uitgevoerde "Katalogus Militaria" uit te geven, waarin naast aanbiedingen van militaria voor verzamelaars en advertenties voor ruil, koop of verkoop 'n aantal zeer lezenswaardige artikelen over Nederlandse Militaire Korpsverzamelingen en enige musea zijn opgenomen.
U kunt een exemplaar van deze katalogus (125 blz!) bestellen door een bedrag van *f* 5.10 over te maken op giro 510779 van "De Verzamelpionier" te Rotterdam, U krijgt de katalogus dan thuisgezonden.

P. Bij A.G. van der Dussen, Hondtstraat 5 te Maastricht verscheen een catalogus van Numismatische boeken 1969, waarin ook een dertigtal boeken over medailles en andere onderscheidingen staat opgenomen. 't Telefoontje naar 04400-15119 doet deze catalogus - indien nog voorradig - bij U thuis komen.

Q. Verzamelaars van uniform-afbeeldingen worden gewezen op de start van een nieuwe serie prentbriefkaarten in kleuren. Uitgave: Military Collectors Service, Lingedijk 29, Kedichem, tfn. 01831-428.
De eerste kaart geeft 'n Kurassier te paard van de tweede afdeling (Nederland 1820). De tekening is van de heer Kees G.Boode. Prijs per 10 stuks *f* 4.-- Aan te bevelen!

R. Uniformkundige opstellen komen ook voor bij onze zustervereinigingen buitenslands! Zo bevat het "Zeitschrift für Heereskunde" (jan.febr.1969) een artikel "Die Entwicklung der Matrosenuniformen" van Georg Lintz, voorzien van enige zwart-wit afbeeldingen. De Nederlandse Marine-uniform komt daarbij via 'n omweg ter sprake in de vorm van de "Holländische Hut", die in 1733 door de Keizerlijke Russische Marine werd gedragen.

S. "Genie" januari 1969 bevat het slot-artikel van ons mede-lid, de Generaal-majoor der Genie b.d. L.J. Spanjaerdt Speckman over "Herinneringen van een 2e Luitenant aan de laatste maanden van 1918 in het Commando Zeeland".

T. Het orgaan van de "Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap" heeft een nieuwe vorm en een nieuwe naam gekregen. Het heet nu "Mars in Cathedra" en zal 4 x per jaar gaan verschijnen. We roepen deze nieuweling onder de militaire tijdschriften 'n hartelijk welkom toe!

U. "De Nationale Federatieve Raad van het Voormalig Verzet Nederland" heeft 'n speciaal "Overloon"-nummer uitgegeven, geheel gewijd aan het nationale oorlogs- en verzetsmuseum in Overloon. Hierin is o.a. een bondige geschiedenis van de slag bij Overloon van de hand van ons bestuurslid Drs. G.J. van Ojen jr opgenomen.

V. Helaas laat de plaatsruimte in ons orgaan niet toe om meer "korte" notities op te nemen, alhoewel 'n aanzienlijke stapel tijdschriften en boekaankondigingen nog op bewerking ligt te wachten. Hopelijk geeft het juni-nummer wat meer ruimte.

-25-

W. Tot slot nog één opmerking.
Er zijn onder onze leden beslist mensen, die nieuwe boeken kopen op het gebied van uniformkunde, krijgsgeschiedenis, militaire muziek, onderscheidingen etc. Zouden zij na lezing eens een (korte) recensie op willen sturen? Een mens kan nu eenmaal niet alles lezen!
Ook copy in de vorm van artikelen is te allen tijde hartelijk welkom!
Doet U ook eens iets voor ons blad?

VI VRAAG EN AANBOD

A. Dr. R. Hughes M.D., 15 Varley Lane, Box 520, Kanata, Ontario, Canada zoekt contact met militaria-verzamelaars, speciaal met verzamelaars van campaign-medals van de Royal Navy en British Army. Wie schrijft hem? Hij biedt een groot aantal (ook oudere) cap-badges van Canada in ruil aan.

B. Lnt.kol. R.L.J. b.d. J.J.A. Beaumont, Kempkensweg 24, Schaesberg (L) vraagt, welk lid hem nog kan helpen aan een Tritt-uniformkalender 1968?

C. Len van Nieuwenhuyzen, RR3 Iona, Michigan 48846 USA zoekt speciaal oudere wapenvoorschriften KL en KNIL. Heeft veel en goed ruilmateriaal. Wil ook kopen. Ziet Uw brief met aanbiedingen gaarne tegemoet.

D. Gaarne aandacht voor het nieuwe adres van de afdelingscorrespondent KLu, de heer P.C. BOER.
Hij woont nu: Durendaaldreef 8, Oisterwijk (N.B.)

bijvoegsel april 1969
Mars et Historia

1e OPGAVE VAN AANVULLINGEN EN WIJZIGINGEN OP DE LEDENLIJST 1969

I. AANVULLINGEN

311	Schoonenberg, P.J.M. Brig.Gen. Art. b.d.	Vlaskamp 518 's-Gravenhage	3,4,6 en 16	2)
312	Dhaenens, Guy A.A.R. Uniformvervaardiger	14-16 Bld.Gén.Wahis Brussel-3, Belgie	3,5(Belgie+ Ned.en Fr. baretembl.)	2)
313	Driessen, J.M.J.M. Directeur handelsondern	Zuidkade 5 ; Veghel	1 t/m 7,11,13, en 17	

II. WIJZIGINGEN

19 Spandauw, E; nieuw adres: Piet Heinstraat 45a, Groningen

21 Pijl, Mac G.G.v.d.; aanvullen in kolom "Belangstelling" met 5

35 Jong, J. de " " " " met 5

36 Schaede, Joh " " " " met 5

30 Coenders, C.P. " " " " met 5

78 Scholten, P (RMWO) " " " " met 4

82 Spaan, J.v.d.; rang wijzigen in Sgt-majoor Int.

108 Touber, F. " " " Brig.generaal G.S.

134 Pijper, L.J. de " " " Sgt.majoor T.D.

135 VIS, R. kolom "Belangstelling" wijzigen in 1 t/m 5

146 Heem, W. v.d., adres wordt per 1-6-69: Chef Staf T.R.I.S., Stcie T.R.I.S., NAPO 5700, Utrecht-veldpost.

167 Mackay, D. Baron, overleden 2-2-69

223 Boer, P.C., nieuw adres: Durendaaldreef 8, Oisterwijk (NB)

288 Evers, Mr. C.H., dagbladredacteur wijzigen in dagbladdirecteur

307 Smeth, J.A. Baron de, kolom "Belangstelling" wordt 1 t/m3, 5 en 6, speciaal KRA

309 Broeke, J.G.J.v.d., nieuw adres: Vermuydenstraat 212, Kampen.